

RSMP

วารสาร ราชสีมาปริทัศน์

Journal
Ratchasimaparithat

2568

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

<https://so09.tci-thaijo.org/index.php/RSMP>

วารสารราชสีมาปริทัศน์

RATCHASIMAPARITHAT JOURNAL

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2568

วารสารราชสีมาปริทัศน์ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์ รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ เป็นราย 4 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 31 สิงหาคม)
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 31 ธันวาคม)

ที่ปรึกษา

พระศรีธีรพงศ์, ดร.	เจ้าคณะเขตราชบุรีบูรณะ
พระครูสังวรวิริรักษ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
พระครูศรีปริยัตยารักษ์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการ

ดร.สมศักดิ์ สนพะเนาว์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
-----------------------	---

กองบรรณาธิการ

พระครูสุตกิจวรคุณ, ดร.	เจ้าคณะตำบลท่งศรี เขต 2
พระครูกิตติสุตคุณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
พระมหาวรภูมิ วรภูมิเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
พระมหาสันติภาพ โชติปัญญา, ดร.	ผู้อำนวยการกองวิชาการและมาตรฐานการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
พระครูปลัดพุทธิวงศ์วัฒน์, ดร.	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
พระมหาสุรสิทธิ์ นนทปัญญา, ดร.	วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
ดร.ชัยชนพงษ์ จันวงศ์เดือน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุบล ผลจันทร์	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐา สุริยะ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ดร.สุวัฒน์ อาชาสิงห์	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ดร.จำรัส มุ่งเผือกกลาง	วิทยาลัยนครราชสีมา
ดร.ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม	วิทยาลัยนครราชสีมา
ดร.ณัฐพงศ์ ฝอดสูงเนิน	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
ดร.แสงอรุณ บุญศรี	ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์
ดร.สุปรียา ครูศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปรู
ดร.ภูริชัย ต่ายเกิด	ผู้อำนวยการโรงเรียนราษฎร์บำรุง
ดร.วินัย หริ่มเทศ	โรงเรียนวังกรดพิทยา
ดร.รสริน อาจไธสง	ผู้อำนวยการโรงเรียนนานาชาติเซนต์สตีเฟ่นส์ เขาใหญ่
ดร.ธนากร ประพฤทธิพงษ์	องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
ดร.จักรกฤษณ์ ภูพงษ์พัฒน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองตะครอง
ดร.คมสัน วัฒนรัตน์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนนิคมทับทิมทองสงเคราะห์ 1
ดร.ศศิธร หมั่นกระโทก	ศูนย์คุมอง โชคชัย
ดร.พิทวัส จำปา	โรงเรียนวัดสระแก้ว

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวปณิดา มุ่งก่อกกลาง
นายณันท์วัฒน์ แสนสุรินทร์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวปณิดา มุ่งก่อกกลาง

ออกแบบปก

นายณันท์วัฒน์ แสนสุรินทร์

พิสูจน์อักษร

นางสาวปณิดา มุ่งก่อกกลาง
นายนิคม วิเศษทรัพย์
นายณันท์วัฒน์ แสนสุรินทร์

จัดรูปเล่ม

นางสาวปณิดา มุ่งก่อกกลาง
นายนิคม วิเศษทรัพย์
นายณันท์วัฒน์ แสนสุรินทร์

เว็บไซต์วารสาร

<https://so09.tci-thaijo.org/index.php/RSMP>

บทบรรณาธิการ

ยินดีต้อนรับสู่การเปิดตัววารสาร "ราชสีมาปริทัศน์" เป็นวารสารทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในรูปแบบของบทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยเน้นการสนับสนุนการศึกษา การสอน และการวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์ รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก ตลอดจนเปิดโอกาสให้กับนักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชา ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม วารสารนี้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ตลอดจนสหวิทยาการที่เกี่ยวข้องในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความต้องการของแวดวงวิชาการที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในบริบทที่หลากหลาย การเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษของวารสารราชสีมาปริทัศน์เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ช่วยขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการไทยและนานาชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายทางวิชาการที่กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมถึงการยกระดับคุณภาพของการศึกษาวิจัยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ในโอกาสนี้ คณะบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและแวดวงวิชาการโดยรวมต่อไป

ดร.สมศักดิ์ สนพะเนาว์
บรรณาธิการ

สารบัญ

//บทความวิจัย	หน้า
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 31	
วรสนันท์ เครื่องกลาง ¹ , คัมภีร์ สุดแท้ ²	
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 215	
ฉัตรปริญญา กระบุง ¹ , คัมภีร์ สุดแท้ ²	
//บทความวิชาการ	
เทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาของพระสงฆ์.....26	
พระเดชทัต แก้วยางกฎ	
คีนครูสู่ห้องเรียน37	
กัญชลารักษ์ ทิปภากร	
ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล.....45	
พระครูปริยัติรัตนวิชัย	

**การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบุรี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3**
**Academic administration of small schools in Khonburi District
under the Office of the Nakhon Ratchasima Primary Educational
Service Area 3**

วรสนันท์ เครื่องกลาง¹, คัมภีร์ สุดแท้²

วิทยาลัยนครราชสีมา

Varassanan kruangklang¹, Khambhee Sudtae²

Nakhon Ratchasima College

Corresponding Author E-mail : varassanan15@gmail.com

(Received : 15 March, 2025; Edit : 19 March, 2025; accepted : 26 March, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 125 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซ์และมอร์แกน และสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 ขึ้นไป สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

- 1.การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง และระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนขนาดเล็ก, ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to study and compare academic administration of small schools in Khon Buri District, Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3, classified by position and education level. The sample group used in the research was 125 people. The sample size was

determined according to the Krejci and Morgan table and simple random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with a consistency index between 0.67 and 1.00 and a reliability of the entire questionnaire of 0.88 or higher. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. Academic administration of small schools in Khonburi District, Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3, was at a high level overall.

2. Comparison of academic administration of small schools in Khonburi District, Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3, classified by position and education level, was not different.

Keywords : Academic administration, small schools, Primary education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะพื้นฐาน ลักษณะนิสัย และจิตใจที่ดี มีความพร้อมในการต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม และพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญเติบโตทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การบริหารงานวิชาการเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในขอบข่ายของเนื้อหา รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีประสิทธิภาพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดและเติบโตอย่างยั่งยืน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันการพัฒนาทางการศึกษาในประเทศ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน บทเรียนต้องท้าทายทางปัญญาคำถามต่างๆ ต้องพัฒนาทักษะการคิดอารมณ์และความรู้สึกให้โอกาสในการแสดงออกอย่างอิสระ มีความคาดหวังความเป็นเลิศของนักเรียนร่วมกันทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนและครูใช้แหล่งเรียนที่เหมาะสมใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

งานด้านวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และการนำเสนอการศึกษา เป็นต้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) การเน้นการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้แก่สถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อิสระและเป็นประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผล พัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน และชุมชนในท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการจัดการศึกษาถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งระบบการศึกษาได้รับการกำหนดเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สถานศึกษาจัดการศึกษาในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ (ตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติ) นอกจากนี้ บทบาทและหน้าที่หลักของโรงเรียนมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ บทบาทและหน้าที่หลักในเชิงการบริหารจัดการ ที่ใช้บทบาทและศักยภาพของตนเองหรือร่วมกับผู้อื่นหน่วยงานอื่นเพื่อกำหนดหลัก ทิศทาง แนวทางดำเนินการเตรียมความพร้อม จัดทำข้อมูลสารสนเทศ และกำหนดกิจกรรมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ บทบาทและหน้าที่หลักในเชิงการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพสำคัญเท่าเทียมกับบทบาทและหน้าที่หลักในเชิงการบริหารจัดการ ดังนั้น การศึกษา

เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกยุคและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ดังนั้น ระบบการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้ด้วยทั้งการปรับเปลี่ยนสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

การบริหารการศึกษาในโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีผลต่อความสำเร็จและมาตรฐานการดำเนินงานของโรงเรียน บริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการมีความสำคัญอย่างมากในการนำโรงเรียนไปสู่มาตรฐานหรือผลการปฏิบัติงานที่ดีเกินคาดหวัง งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานและคุณภาพที่ดี ซึ่งการพิจารณาด้วยผลงานด้านวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุด สอดคล้องกับสิริดา สายมายา (2565) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพถือเป็นสำเร็จที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผลรวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนั้น การบริหารงานวิชาการถือเป็นสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่ระบบการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดไว้ การศึกษามีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาบุคลากรที่จะดำรงอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคของสังคมแห่งข้อมูลและเทคโนโลยี ซึ่งหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา คือ โรงเรียน โดยมีผู้นำในโรงเรียนคือ ผู้อำนวยการหรือผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชาและมีหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือระหว่างคณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครองชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำในการจัดการศึกษาจึงต้องอาศัยความเป็นผู้นำรวบรวมพลังต่าง ๆ มาช่วยให้เกิดการพัฒนารวมทั้งทางตรงและทางอ้อมให้บรรลุผลสำเร็จ สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่น่าพอใจเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรทุกด้านแม้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะต้นสังกัดจะได้พยายามดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ ที่จะให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีคุณภาพ ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 อำเภอ คือ อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง อำเภอปักธงชัย และอำเภอลำทะเมนชัย มีโรงเรียนทั้งสิ้น 182 โรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน อยู่ 95 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.20 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566) ปัญหาของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 คือ ปัญหาการปรับปรุงหลักสูตรแต่ไม่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อม ปัจจุบัน ปัญหาคุณภาพผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับชาติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ร้อยละ 53.85 วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 38.35 ภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ) ร้อยละ 33.63 และคณิตศาสตร์ ร้อยละ 28.30 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยลดลง เพื่อเป็นการยกระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 3 ยุทธศาสตร์คุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3, 2567) โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนที่มากกว่าหรือจ่ายแพงกว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพการสอนลดลงเนื่องจากขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมถึงปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหารขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มี

ประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับพิชมาภา แพงด้วง (2565) กล่าวว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้น พื้นฐานของผู้เรียนที่เรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัย เรื่องการศึกษการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมายการศึกษาและใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ มิลเลอร์ (Miller, 1965)อ้างถึงใน กิตติมา ปรีดีติลล (2532) Kimbrough and Nunnery (1998) กิตติมา ปรีดีติลล (2532) กมล ภูประเสริฐ (2544) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กระทรวงศึกษาธิการ (2552) จันทราณี สงวนนาม (2553) ปรีชาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2553) ชวลลลักษณ์ รติวรภัทรกุล (2559) อานนท์ นนทวัน (2560) ธัญญา คุณสุข (2565) ศิวพร ละหารเพชร (2562) พิชมาภา แพงด้วง (2565) ลักษณะประภา สุวรรณสมบัติ (2565)

ตัวแปรอิสระ

1. ตำแหน่ง
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ครูผู้สอน
2. ระดับการศึกษา
 - 2.1 ปริญญาตรี
 - 2.2 สูงกว่าระดับปริญญาตรี

ตัวแปรตาม

- การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
- สังเคราะห์ได้การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ
1. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
 2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา
 3. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 4. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
 5. ด้านการนิเทศการศึกษา
 6. ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอ นครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 แตกต่างกัน
2. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอ นครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก อำเภอ นครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 189 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก อำเภอ นครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 125 คนโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน และได้โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) / การสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling)

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา
 - 1) ตำแหน่ง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - (1) ผู้บริหารสถานศึกษา
 - (2) ครูผู้สอน
 - 2) ระดับการศึกษา จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - (1) ระดับปริญญาตรี
 - (2) สูงกว่าระดับปริญญาตรี
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอ นครบุรี สังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ มิลเลอร์ (Miller, 1965)อ้างถึงใน กิตติมา ปรีดีติลล(2532) Kimbrough and Nunnery (1998) กิตติมา ปรีดีติลล(2532) กมล ภู ประเสริฐ (2544) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ(2550) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กระทรวงศึกษาธิการ (2552) จันทราณี สงวนนาม (2553) ปรีชาพร วงศ์อนุตโรจน์(2553) ชวัลลักษณ์ รติวรภัทรกุล(2559) อานนท์ นนทวัน (2560) ธัญญา คุณสุข (2565) ศิวพร ละหารเพชร (2562) พิชฌาญา แพงด้วง (2565) ลักษณะประภา สุวรรณสมบัติ (2565) สังเคราะห์ ได้การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ
 - 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
 - 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา
 - 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 5) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการจาก หนังสือ ตำรา เอกสารและงานค้นคว้าอิสระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการ เรื่องการบริหารงานวิชาการ ตามแนวคิดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) และการสร้างแบบสอบถามจากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2553)
3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยดำเนินการพัฒนาแบบสอบถามมาจากปรีดถรณ์ กองนาคุ (2564) ได้จำนวนแบบสอบถาม 30 ข้อ
4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ
5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
7. นำเสนอแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน
8. นำเสนอแบบสอบถามที่ทดลองใช้ (Try - out) มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.88
9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 125 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง และระดับการศึกษาโดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.67	.27	มากที่สุด	1
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.31	.48	มาก	5
3	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.39	.39	มาก	4
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.42	.44	มาก	2
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.40	.41	มาก	3
6	ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา	4.30	.40	มาก	6
ภาพรวม		4.42	.31	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากกระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรี สังกัด

สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้สอน		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.67	.22	4.67	.27	-0.037	.971
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.27	.58	4.32	.47	-0.399	.690
3	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.41	.48	4.39	.38	0.157	.877
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.34	.49	4.43	.43	-0.760	.449
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.46	.43	4.37	.40	1.800	.074
6	ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา	4.34	.43	4.30	.40	0.459	.647
ภาพรวม		4.43	.38	4.42	.29	0.242	.809

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบัวชุม สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบัวชุม สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.66	.28	4.69	.22	-0.489	.626
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.35	.44	4.20	.57	1.582	.116
3	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.39	.37	4.40	.45	0.078	.938
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.42	.43	4.42	.47	0.007	.994
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.43	.37	4.60	.42	-3.754*	.000
6	ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา	4.26	.37	4.43	.46	1.980	.053
ภาพรวม		4.40	.28	4.46	.37	-0.822	.415

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงสามพัน เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงสามพัน เขต 3 พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกนั้นอยู่ในระดับมากคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน, ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้, ด้านการนิเทศการศึกษา, ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพันมีประสิทธิภาพในระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ นโยบายและแนวทางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้โรงเรียนมีแนวทางบริหารงานที่เป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกันการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และสื่อการสอนจากหน่วยงานต้นสังกัดช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้โรงเรียนได้รับคำแนะนำและแนวทางแก้ไขปัญหาคือที่เหมาะสม การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับโอกาสเข้าร่วมอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินผลตามสภาพจริง รวมถึงการใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์แฟ้มสะสมผลงาน และการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา บุคลากรได้รับการพัฒนาให้สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพันมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารงานวิชาการ เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา (School MIS) ทำให้การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบและแม่นยำ การสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่ายทางการศึกษา โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น การนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่องโรงเรียนได้รับการนิเทศจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการได้เป็นระบบมีการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนของนักเรียนมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมีระบบการประเมินและรายงานผลการเรียนของนักเรียนที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพันที่อยู่ในระดับมาก เป็นผลมาจาก นโยบายที่มีประสิทธิภาพ, การพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง, การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม, และ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ และช่วยให้การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินไปได้อย่างมีมาตรฐานและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีตถรณ์ กองนาถ (2564) วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาพลันธุ์เขต 3 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการทั้งโดยรวมอยู่

ในระดับมาก การศึกษานโยบายการพัฒนา หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจเป็นเพราะ การศึกษานโยบายการพัฒนาหลักสูตรทำให้ได้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ ทำ การวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยนักเรียนเป็นรายบุคคลมาจัดหรือแก้ปัญหาการเรียนการสอนให้กับ นักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยอย่างจริงจังเมื่อพบนักเรียนที่มี ความบกพร่องทางการเรียนโดยการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในโรงเรียน เพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียน เนื่องจากสถานศึกษา ขนาดเล็กจะมีความจำกัดที่ จำนวนบุคลากรครูที่น้อย การจัดการเรียนการสอนจึงต้องอาศัยสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เข้ามา ช่วยและครูควรพัฒนาตนเองในด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยพินิจาภา แพงด้วง (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กรวม 22 แนวทาง ผลการประเมินแนวทาง พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากแนว ทางการบริหารงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดแนวทางและมาตรฐานในการ บริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ทำให้ทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่มีแนวทางปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก และครูผู้สอนทุกระดับตำแหน่งต้องดำเนินการตามกรอบที่ กำหนดการกำกับดูแลและสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กได้รับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การบริหารงานวิชาการมีทิศทางและแนวปฏิบัติที่ สอดคล้องกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียน ส่งผลให้แนวทางการบริหารงาน วิชาการมีความสอดคล้องกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของบุคลากรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับใกล้เคียงกันครู และผู้บริหารได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การประชุม เชิงปฏิบัติการ หรือการศึกษาดูงาน ทำให้มีความสามารถในการบริหารจัดการงานวิชาการในระดับที่ไม่แตกต่างกันมีการ ใช้แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ทุกโรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนา คุณภาพการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายกัน โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัด ด้านบุคลากรและทรัพยากร ดังนั้นจึงมีการนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอนในรูปแบบที่คล้ายกัน การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดผลประเมินผล เช่น ระบบการเก็บข้อมูลออนไลน์และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ทำให้การดำเนินงานทางวิชาการมีความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กร ภายนอกโรงเรียนขนาดเล็กได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับที่ใกล้เคียงกัน ทำให้มี ทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาในอัตราที่ไม่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและภาคเอกชนช่วยเสริมสร้างการ เรียนรู้ของนักเรียน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินงานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามตำแหน่ง อาจเกิดจากการมีแนวทางการบริหารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีที่คล้ายกัน และการได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ใน ระดับที่ใกล้เคียงกัน ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบึงสามพันมีประสิทธิภาพในระดับที่ไม่ แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครวิทย์ เชิญทอง, ทินกร ชอัมพงษ์ และสาธิต ทรัพย์รวงทอง (2564) วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่งในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งในสถานศึกษาต่างกันมี ความคิดเห็นต่อ ระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล และสมฤทัย เต่าจันทร์ (2566) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่า ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอกนครบุรี สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายและแนวทางการบริหารงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โรงเรียนทุกระดับการศึกษาปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ทำให้มีมาตรฐานเดียวกันในการบริหารงานวิชาการ หลักสูตรสถานศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนถูกกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาระดับประเทศ ทำให้ทุกโรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับได้รับการพัฒนาและอบรมในด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูและผู้บริหาร ทำให้แนวทางการบริหารงานวิชาการมีความคล้ายคลึงกันในทุกระดับการศึกษา ข้อจำกัดด้านทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งผลให้ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพึ่งพาความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เช่น หนังสือเรียน สื่อการสอน และอุปกรณ์เทคโนโลยี อยู่ในระดับที่คล้ายกัน ทำให้ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการบริหารงานวิชาการ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้มาใช้ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โรงเรียนขนาดเล็กทุกระดับสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ความร่วมมือจากชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ ทำให้แนวทางการบริหารงานวิชาการมีรูปแบบที่สอดคล้องกัน ดังนั้นการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามระดับการศึกษา อาจเกิดจากมาตรฐานทางการศึกษาที่เป็นระบบเดียวกัน การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่คล้ายกัน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทำให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอกนครบุรี มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในทุกระดับการศึกษา ส่งผลให้ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี รินศรี (2564) วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จากผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นารี ปราถนาม (2566) วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหาร และครูวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอกนครบุรี สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การใช้สื่อการสอนออนไลน์ หรือโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้จากที่บ้าน เพื่อเพิ่มการเรียนรู้ที่บ้านและเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการที่เรียนในห้องเรียน

1.2 การจัดฝึกอบรมให้ครูมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และวิธีการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น การใช้วิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning)

1.3 การติดตามและประเมินผลการเรียนการสอน แบบมีระบบการติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การประเมินผลแบบต่อเนื่อง (Formative Assessment) สามารถใช้เพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียนในระหว่างการเรียนรู้ และปรับปรุงวิธีการสอนได้ตามผลที่ได้จากการประเมิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). การบริหารงานวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2556). แนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติมา ปรีดีลภ. (2532). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกศรา ตุ่มคำ. (2562). การบริหาร:ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการ.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). การบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ชวลิตลักษณ์ รติวรภัทรกุล. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัศวรัช เชิญทอง และคณะ. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธัญญา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- นารี ปราณนาม. (2566). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ กลิผล. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปรัตถกรณ์ กองนาคว. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ปรีชาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). การบริหาร:แนวคิดหลักการ และกระบวนการบริหารในองค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการ.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตโรจน์. (2553). การจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล และสมฤทัย เต่าจันทร์. (2566). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พิชฌาภา แพงด้วง. (2565). กลยุทธ์ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พิมพ์ใจ พุดจตุรัส. (2562). การบริหาร:กระบวนการและปัจจัยเพื่อประสิทธิภาพขององค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการ.
- พิรญาณ์ แร่ทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พุทธิตาพร ใจดี. (2565). การบริหาร:แนวคิดและกระบวนการจัดการในองค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการ.
- มยุรี รินศรี. (2564). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). หลักการและการประยุกต์ในการบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร ละหาญเพชร. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. (2567). ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาสารสนเทศ. [Online]. Available: <https://www.korat3.go.th>. [2567, ตุลาคม 1]
- สิรดา สายมายา. (2565). การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพและความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการ.

- อัยลดา บุญวัฒน์. (2562). แนวทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อานนท์ นนทวัน. (2560). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Brophy, J. (2006). Teaching and learning practices in classroom management. New York : Random House.
- Crim, M. (2006). School leadership and effective administration. London : Routledge.
- Fry, H., et al. (2009). A handbook for teaching and learning in higher education: Enhancing academic practice (3rd ed.). London : Routledge.
- Gentilucci, J. L., et al. (2007). Principal leadership: Management strategies and student outcomes. Boston : Pearson.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of education. New York : McGraw-Hill.
- Hersey, P., et al (1997). Management of organizational behavior: Utilizing human resources (7th ed.). Upper Saddle River : Prentice Hall.
- Hoy, W. K., et al. (2001). Educational administration: Theory, research, and practice (6th ed.). New York, NY : McGraw-Hill.
- Kate, M. (2007). Educational administration in modern schools. San Francisco : Jossey-Bass.
- Kimbrough, R. B., et al. (1998). Educational administration: An introduction. New York : Macmillan.
- Miller, J. P. (1965). Educational administration: An introduction. New York : Harper & Row.
- Minudin, M. (1987). Principles of academic management. New York : McGraw-Hill.
- Rogers, E. M. (1992). Diffusion of innovations (4th ed.). New York : Free Press.
- Rushell, J., and Others. (1998). Educational management and policy implementation. Oxford : Oxford University Press.
- Sergiovanni, T. J., and Others. (2004). Educational leadership: A conceptual framework. Upper Saddle River : Pearson Education.
- Simon, H. A. (1958). Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization. New York : Macmillan.
- Smith, A. (2006). Curriculum development and academic performance. London : Sage.
- UNESCO. (1992). Education for all: Meeting basic learning needs. Paris : UNESCO.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2
Academic Leadership of School Administrators in the Huai Nam Wan School
Group under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 2

ฉัตรไพรญา กระบุง¹, คัมภีร์ สุดแท้²

วิทยาลัยนครราชสีมา

chatpraiyada krabusong¹, Khambhee Sudtae²

Nakhon Ratchasima College

Corresponding Author E-mail : prapasara311@gmail.com

(Received : 14 March, 2025; Edit : 20 March, 2025; accepted : 26 March, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 61 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของ เกรจีซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่าง .60-1.00 และมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .972 สถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการ ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study and compare the Academic Leadership of School Administrators in the Huai Nam Wan School Group under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 2, affiliated to the Academic Leadership of School Administrators in the Huai Nam Wan

School Group under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 2, classified by education level and work experience. In the Huai Nam Wan School Group under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 2, a total of 61 students were assigned according to the table of Craigsy and Morgan. The tool used in the research was a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index between .60-1.00 and a confidence value of .964 for the whole questionnaire. Test of T and F values

The results showed that:

1. Academic Leadership of Educational Administrators Huay Nam Neem School Group, affiliated to the Lopburi Primary Education Area Office, District 2. When considering each aspect, it is found that all aspects are practiced at a high level.

2. Comparison of Opinions on Academic Leadership of School Administrators Huay Nam Neem School Group, affiliated to the Lopburi Primary Education Area Office, District 2, is classified according to education level and work experience.

Keywords : Academic Leadership, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเกี่ยวกับการศึกษา ให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ปัจจุบันสังคม การเมือง เศรษฐกิจวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ในปัจจุบันนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพคน เพื่อให้ทุกคนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งอบรมให้ความรู้ จึงมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ ได้มีการกำหนดหลักการสำคัญในการพัฒนาประเทศโดย "ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา" มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาที่ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนไทย ภายใต้วิสัยทัศน์ ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่กล่าวว่า "มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : 25)

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพราะผลผลิตของสถานศึกษาคือการสร้างมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความรู้ มีจริยธรรม ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีวิธีการจัดการให้ครู บุคลากรผู้ทำหน้าที่ทางด้านงานวิชาการ ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และเกิดประสิทธิผล ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทย ติดโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต ติดการใช้โซเชียลมีเดีย เล่นเกม เล่นการ

พนักงนหมกนกับเรื่องทางเพศและความบ้นเทงต่งต่ง รวมนลุ่มช่อเตอร์ช่อค่งก่นน่นม่นา ซึ่งการทะเลาะวิวาท การต่งครรภในวัยเรียนและเป็นการเพิ่มอัตราเด็กออกกกลางค่น ส่งผลให้ คะแนน NT, O NET, มีค่าเฉลี่ยระดับประเทศลดลงทุกปีในรายวิชาหลัก ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่าโรงเรียนในเขตเมืองหรือในเมืองใหญ่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในต่งจ้งหวัดหรือนอกเมืองออกไปและในด้านการอ่านออกเขียนได้ พบว่าเด็กที่อยู่ติดขอบชายแดนของทุกภูมิภาคมีอัตราเด็กอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ค่อนช้งสูง เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเด็กและ เยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาไม่เท่าเทียมกัน ด่งน่นการจะแก้ไขปัญหาต่งกล่าวจ้งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การลงมือปฏิบัติจ้ง จะน่นใน การบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จน่น ผู้บริหารจ้งเป็นต่งมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การบริหารงาน ต่งประกยุคต์เอาความรู้ หลักการ ทฤษฎีต่ง ๆ ที่มีอยู่มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ในเวลานั้น แต่กลับพบว่าการศึกษาคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นผู้บริหารสถานศึกษานั้นยังคงใช้วิธีการเลือกผู้บริหารตามระบบอาวุโสและการสอบเลื่อนขั้นแบบจดจ้งเนื้อหา รวมทั้งการใช้วิธีที่ครู อาจารย์ ผู้บริหาร สร้างความสัมพันธ์ว้งเต้นเส้นสายไม่มีระบบการเตรียมการฝึกฝนและคัดเลือกผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพมากพอจ้งทำให้ได้ผู้บริหารที่ขาดทักษะของผู้บริหาร (วิมล สร้อยสุวรรณ, 2565 : 25)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสนใจในการใฝ่หาความรู้ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพได้ ด่งเช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาไว้ว่า ผ่านการพัฒนาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนดมีสาระสำคัญในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย ความเป็นผู้นำทางวิชาการและสามารถส่งเสริมให้ครูบุคลากรทางการศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของชาติและหลักการจัดการเรียนรู้อ สามารถบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมทางการศึกษา ให้มีความสำคัญและสามารถส่งเสริมให้มีการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถจ้งใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาท่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563 : 31)

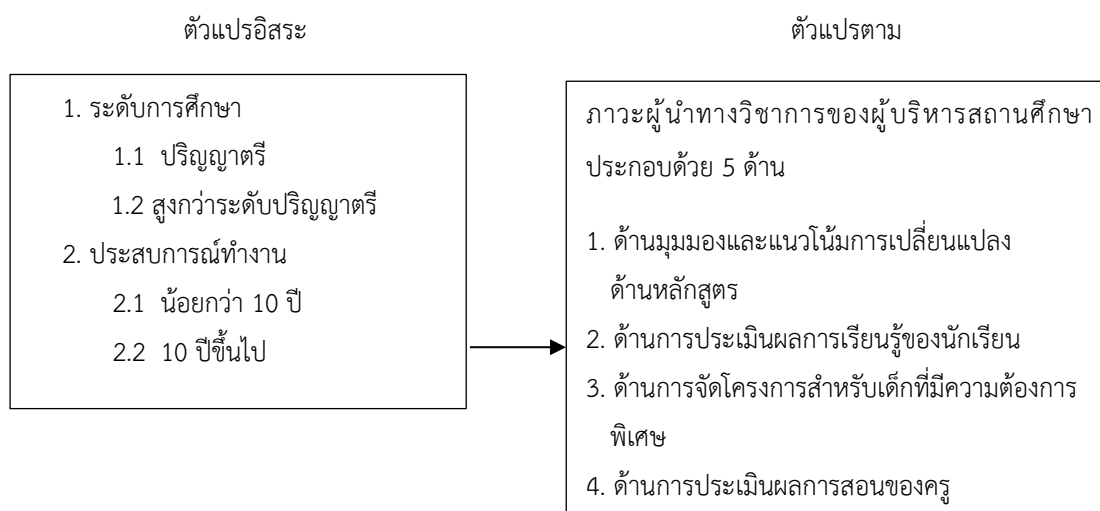
ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ใช้เป็นแนวทาง การนิเทศ กำกับ ติดตามผลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 เพื่อให้เกิดคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2
- 2 เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของ เซย์ฟาร์ธ (Seyfarth, 1999 : 273) ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 แตกต่างกัน
2. บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 72 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 61 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของ เซย์ฟาร์ธ (Seyfarth, 1999 : 273) มี 5 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร
- 2.2 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2.3 ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 2.4 ด้านการประเมินผลการสอนของครู
- 2.5 ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนา

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
 - 1) ระดับการศึกษา จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - 1.1) ระดับปริญญาตรี
 - 1.2) สูงกว่าระดับปริญญาตรี
 - 2) ประสบการณ์ทำงาน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - 2.1) น้อยกว่า 10 ปี
 - 2.2) 10 ปีขึ้นไป
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของ เซย์ฟาร์ธ (Seyfarth, 1999 : 273) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้
 - 2.1) ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร
 - 2.2) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 2.3) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.4) ด้านการประเมินผลการสอนของครู
 - 2.5) ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนประกอบด้วย
- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้
- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 - 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 - 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้
1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ เซย์ฟาร์ธ (Seyfarth, 1999 : 273) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) และการสร้างแบบสอบถามจากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 84)

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยดำเนินการพัฒนาแบบสอบถามมาจากสรายุทธ สิมมาจันทร์ (2563), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) และสำนักทดสอบทางการศึกษา (2561) ได้จำนวนแบบสอบถาม 30 ข้อ

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ได้ค่าเท่ากับ .966

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

7. นำเสนอแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในโรงเรียน

8. คัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสมจำนวน 30 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .972

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 61 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 84) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2

ข้อที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	4.28	0.84	มาก	5
2	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.33	0.84	มาก	3
3	ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.31	0.81	มาก	4
4	ด้านการประเมินผลการสอนของครู	4.34	0.84	มาก	2
5	ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู	4.36	0.80	มาก	1
เฉลี่ย		4.32	0.83	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.= 0.83) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.80) รองมาคือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.84) และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.84) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X} = 4.31$, S.D.= 0.81) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.84)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	.36	0.81	4.33	0.82	1.053	0.325
2 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	.21	0.83	4.23	0.74	1.062	0.414
3 ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	.34	0.74	4.37	0.83	0.094	0.624
4 ด้านการประเมินผลการสอนของครู	.32	0.83	4.21	0.82	1.372	0.363
5 ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนา	.35	0.85	4.22	0.81	1.320	0.341
ภาพรวม	.32	0.81	4.72	0.80	-0.980	0.413

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน
โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	รายการ	น้อยกว่า 10 ปี		10 ปีขึ้นไป		t	p-value
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	SD		
1	ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	4.27	0.81	4.25	0.84	-0.951	0.431
2	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.29	0.82	4.35	0.87	-1.215	0.352
3	ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.34	0.82	4.33	0.85	-0.352	0.514
4	ด้านการประเมินผลการสอนของครู	4.35	0.83	4.38	0.84	-1.712	0.361
5	ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนา	4.31	0.85	4.41	0.82	-1.242	0.413
ภาพรวม		4.31	0.83	4.34	0.84	-1.094	0.414

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู รองมาคือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล งานวิชาการเป็นภารกิจที่ต้องทำ ดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การบริหารงาน หรือการดำเนินกิจกรรมกระบวนการที่มีความต่อเนื่องในการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น กิจกรรมทุกประเภทในสถานศึกษา เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหาร และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลรอห์มัน มะมิง (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู รองมาคือ ด้านการประเมินผลการสอนของครูและด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาตล สมบูรณ์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู รองมาคือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิงกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร รองมาคือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ตามลำดับ

2. ผลจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริฉัตร รัตนสุวรรณ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รอมือละ ทิพย์รุ่ง (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาตล สมบูรณ์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิงกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตร ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการวางแผนร่วมกับคณะครูในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 ผู้บริหารควรกำหนดขั้นตอนให้ครูผู้สอนในการคัด แยกนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษใน 9 ประเภท ให้อย่างชัดเจน จัดทำแผนการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษรายบุคคล เช่น (IEP) แผนกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาแก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การกำหนดมาตรฐาน การเรียนรู้ของสถานศึกษาที่อย่างชัดเจนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงใช้กระบวนการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจเป้าหมายในการสร้างหลักสูตรอย่างชัดเจนแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ การพัฒนาหลักสูตรได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครูให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการสนับสนุนการคัดแยกนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษใน 9 ประเภท ให้อย่างชัดเจน การรวบรวมข้อมูลนักเรียน รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กึ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

ธนาถ สมบูรณ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต2.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

ธนาถ สมบูรณ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

รอมือละ ทิพย์รุ่ง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิมล สร้อยสุวรรณ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สรายุทธ สิมมาจันทร์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการ การข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประกันคุณภาพภายใน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สิริฉัตร รัตนสุวรรณ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อับดุลรอห์มัน มะมิง. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Krejcie, R. V , & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. New York : McGraw-Hill.
- Seyfarth, J. T. (1999). The principal : New leadership for new challenger. New Jersey : Prentice-Hall.

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาของพระสงฆ์

DIGITAL TECHNOLOGY AND THE EDUCATION OF BUDDHIST MONKS

พระเดชทัต แก้วยงกต

สำนักงานเจ้าคณะตำบลบ้านใหม่

Techathat Kaewyongkot

Office of the Abbot of Ban Mai Subdistrict

Corresponding Author E-mail : techathat.journal@gmail.com

(Received : 1 April, 2025; Edit : 10 April, 2025; accepted : 17 April, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาพระธรรมวินัยและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งรวมถึงการใช้แพลตฟอร์ม e-Learning ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น YouTube และ Facebook การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเครื่องมือการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงช่วยในการเผยแผ่พระธรรมไปยังประชาชนและผู้สนใจได้อย่างกว้างขวาง แม้ว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้จะมีประโยชน์อย่างมาก แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและความท้าทาย เช่น ปัญหาด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีในพื้นที่ห่างไกล ข้อจำกัดทางจริยธรรมในการใช้โซเชียลมีเดีย รวมถึงความพร้อมของพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การฝึกอบรมด้านทักษะดิจิทัล และการสนับสนุนการสร้างเนื้อหาดิจิทัลที่เหมาะสมกับการศึกษาพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาออนไลน์, เทคโนโลยีดิจิทัล, พระสงฆ์

Abstract

Monastic education in the digital age has been rapidly transformed by the development of digital technologies that can be used to study the Dharma Discipline and spread Buddhism, including the use of e-Learning platforms, online learning systems, artificial intelligence (AI), and social media such as YouTube and Facebook. It also helps to spread Dharma to the public and interested people widely. While the adoption of digital technology can be very beneficial, there are still limitations and challenges, such as access to technology in remote areas. Therefore, the development of technological infrastructure, digital skills training, and support for the creation of digital content suitable for Buddhist education are important for continuous development. For the education of monks in the digital era to be able to respond to the needs and changes of society effectively and sustainably.

Keywords : Online Education, Digital Technology, Monks

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกด้านของสังคม รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น (Selwyn, 2011) เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มออนไลน์ (Anderson, 2008) สำหรับพระสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาความรู้ทั้งในด้านพระธรรมวินัยและวิชาการสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของพระสงฆ์ในอดีตยังคงพึ่งพาแนวทางดั้งเดิม เช่น การศึกษาผ่านคัมภีร์บาลี การบรรยายในวัด และการถ่ายทอดความรู้จากครูบาอาจารย์แบบเผชิญหน้า (Bhikkhu Bodhi, 2013) แม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพในการสืบทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา แต่กลับมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสใหม่ให้กับพระสงฆ์ในการเข้าถึงองค์ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ คลังข้อมูลดิจิทัล หรือปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยวิเคราะห์และแปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (Hughes & Burke, 2014) การศึกษาในรูปแบบดิจิทัลยังช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ทำให้พระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องเดินทางมายังศูนย์กลางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในบริบทของพระสงฆ์ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ข้อจำกัดทางศีลธรรม และการยอมรับของคณะสงฆ์และสังคม (Wong, 2020) งานวิจัยของ สุเทพ วงศ์ศรีวรรณ (2564) พบว่า พระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่มีความสนใจใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ยังขาดทักษะด้านดิจิทัลและเครื่องมือที่เหมาะสม นอกจากนี้ การศึกษาโดย ศิริวัฒน์ มณีธรรม (2562) ระบุว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของพระสงฆ์ คือ การสนับสนุนจากองค์กรทางพระพุทธศาสนาและภาครัฐ

ดังนั้น การศึกษาถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาของพระสงฆ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อพิจารณาทั้งประโยชน์และข้อจำกัด รวมถึงแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาและความต้องการของสังคม

เนื้อหา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. เทคโนโลยีดิจิทัลและบทบาทในการศึกษา

เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยช่วยให้การเรียนรู้อาจเข้าถึงได้ง่ายขึ้น สร้างความยืดหยุ่น และเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน (Selwyn, 2016) เทคโนโลยีที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษา (AI in Education) เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality VR) และการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคม (Social Media in Education)

Anderson (2008) สนับสนุนแนวคิดการศึกษาออนไลน์และ MOOCs ที่ช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้ให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาทางไกลที่สามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ในพื้นที่ห่างไกล สำหรับพระสงฆ์ไทย การใช้ MOOCs และ e-Learning สามารถเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาคัมภีร์ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยจากอาจารย์ที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เช่น การเรียนผ่านแพลตฟอร์มของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งสามารถขยายโอกาสในการศึกษาของพระสงฆ์ได้มากขึ้น

Laurillard (2012) ได้กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีในการสร้างการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในรูปแบบที่ปรับให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของตนเอง ในบริบทของพระสงฆ์ การใช้

เทคโนโลยีเช่นแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันต่างๆ จะช่วยเสริมสร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์ได้มากขึ้น เช่น การทำวิจัยร่วมกับพระสงฆ์จากวัดอื่นๆ หรือการเรียนการสอนผ่านวิดีโอคอลที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่างทันที

Holmes et al (2019) กล่าวว่า AI สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบ Personalized Learning โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนและปรับเนื้อหาหรือการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคล สำหรับพระสงฆ์ การใช้ AI สามารถช่วยในการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่พระไตรปิฎกหรืองานวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ตรงกับความต้องการได้มากขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้ AI ในการแนะนำคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับคำถามที่พระสงฆ์ต้องการศึกษาหรือการเรียนรู้แบบปรับเฉพาะบุคคล

การศึกษาที่เชื่อมโยงกับพระสงฆ์ Learning และ MOOCs

Siemens (2005) ได้กล่าวถึงแนวคิด "Connectivism" ซึ่งเชื่อว่าเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเชื่อมโยงกับข้อมูลและเครือข่ายต่างๆ. ในบริบทของพระสงฆ์, การนำเทคโนโลยี e-Learning และ MOOCs มาใช้สามารถช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่กว้างขวางและยืดหยุ่น โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาบาลีและพระธรรมวินัย เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ซึ่งได้มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์สำหรับพระสงฆ์เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและบาลี เช่น การเรียนผ่าน Moodle หรือระบบ e-Learning ของมจร การใช้ MOOCs สามารถช่วยให้พระสงฆ์เข้าถึงคอร์สเรียนที่เปิดให้บริการโดยอาจารย์ที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เช่น คอร์สเกี่ยวกับพุทธศาสตร์หรือการศึกษาพระพุทธศาสนา AI และการศึกษาพระไตรปิฎก

Brynjolfsson & McAfee (2014) ได้กล่าวถึงบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ สำหรับพระสงฆ์ AI สามารถใช้วิเคราะห์และจัดหมวดหมู่พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์พระพุทธศาสนาเพื่อให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ตรงกับความต้องการการศึกษาได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้ AI ในการแยกแยะเนื้อหาของพระไตรปิฎกตามหัวข้อหรือเนื้อหาเฉพาะ และแนะนำคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับคำถามหรือปัญหาที่พระสงฆ์ต้องการศึกษา การประยุกต์ AI นี้จะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการศึกษาและการศึกษาพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. แนวคิดและหลักการศึกษาของพระสงฆ์ไทย

การศึกษาของพระสงฆ์ไทยมุ่งเน้นทั้งการศึกษาเชิงพุทธศาสนาและการศึกษามัยใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ (1) การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเน้นบาลีและพระไตรปิฎก และ (2) การศึกษาทางโลก ซึ่งรวมถึงปรัชญา ภาษา และเทคโนโลยี (มหาเถรสมาคม, 2563)

พุทธทาสภิกขุ (2533) พุทธทาสภิกขุได้สนับสนุนการศึกษาที่ควรรวมระหว่าง ปริยัติธรรม (การศึกษา) และ ปฏิบัติธรรม (การฝึกฝนปฏิบัติ) โดยเน้นการศึกษาในเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับการฝึกฝนจิตใจและการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม การศึกษาของพระสงฆ์ที่นำไปใช้ในการปฏิบัติธรรมช่วยให้พระสงฆ์สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนพระธรรมวินัยและบาลีในปัจจุบันสามารถสนับสนุนแนวคิดนี้ได้ โดยให้พระสงฆ์เข้าถึงเนื้อหาที่สามารถใช้ในการปฏิบัติได้ทันทีผ่านระบบออนไลน์และการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สื่อวิดีโอการบรรยายที่สามารถดูได้ทุกที่และทุกเวลา

Gombrich (1996) ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธศาสนาและพบว่า การเรียนรู้แบบปากเปล่า และ การท่องจำ ยังคงมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทย. แม้ว่าในยุคปัจจุบันการศึกษาจะได้รับการพัฒนาไปในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แต่การเรียนรู้แบบปากเปล่าที่สืบทอดกันมาจากการบอกเล่าปากต่อปากและการท่องจำยังคงมีคุณค่าในกระบวนการศึกษาของพระสงฆ์. การผสมผสานการเรียนรู้แบบปากเปล่ากับเทคโนโลยี เช่น การใช้สื่อออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้จากครูบาอาจารย์ที่มีชื่อเสียง หรือการศึกษาเนื้อหาผ่านสื่อดิจิทัล จะช่วย

เสริมสร้างระบบการศึกษาที่ทันสมัยแต่ยังคงรักษาความสำคัญของการท่องจำและการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม

สุมินทร์ กุลสุนทร (2564) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยในการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ โดยเฉพาะในการเรียนรู้บาลีและพระพุทธศาสนา การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเรียนรู้เนื้อหาพระธรรมวินัยและการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น MOOCs หรือ e-Learning ช่วยเปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถศึกษาคำสอนในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้พระสงฆ์สามารถศึกษาบาลีและพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนี้

การศึกษาเชื่อมโยงกับพระสงฆ์ การพัฒนาแพลตฟอร์ม e-Learning สำหรับพระสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาแพลตฟอร์ม e-Learning เพื่อให้พระสงฆ์สามารถศึกษา บาลี และ พระไตรปิฎก ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งช่วยขจัดอุปสรรคด้านการเข้าถึงการศึกษา เช่น การเดินทางไปยังสถาบันการศึกษาทางศาสนาหรือข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียน แพลตฟอร์มดังกล่าวไม่เพียงแต่ให้พระสงฆ์สามารถศึกษาภาษาบาลีและพระไตรปิฎกได้จากทุกที่ทุกเวลา แต่ยังช่วยให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เหมาะสมกับการศึกษาของพระสงฆ์ในแต่ละสำนักวัดได้ การพัฒนาแพลตฟอร์มนี้มีการนำ เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Learning Management Systems (LMS) มาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถติดตามความก้าวหน้าของการศึกษา วิเคราะห์ผลการเรียน และจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ระบบการเรียนรู้ผ่านออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงคำสอนต่างๆ ได้มากขึ้น ทำให้การศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลมีความทันสมัยและสะดวกสบายยิ่งขึ้น

การใช้ YouTube และ Facebook เพื่อเผยแผ่พระธรรมวินัย: การใช้ YouTube และ Facebook เพื่อเผยแผ่ พระธรรมวินัย เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ได้รับความนิยมในหมู่พระสงฆ์ยุคใหม่ ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางและรวดเร็ว YouTube ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่การบรรยายธรรมและการสอนพระพุทธศาสนาในรูปแบบวิดีโอที่มีคุณภาพสูง โดยพระสงฆ์และพระอาจารย์สามารถบันทึกการบรรยายและเผยแพร่ให้ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาได้จากทุกที่ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การใช้ Facebook เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแผ่พระธรรมวินัยในรูปแบบของการถ่ายทอดสด (Live Streaming) หรือการแชร์โพสต์ข้อความที่เกี่ยวข้องกับการสอนธรรมะและกิจกรรมทางศาสนา การใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้ยังช่วยให้พระสงฆ์สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ติดตามและผู้ศรัทธาในรูปแบบที่สะดวกสบายและทันสมัย

การเผยแผ่พระธรรมวินัยผ่านช่องทางออนไลน์เหล่านี้ทำให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงผู้คนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มากขึ้น ช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้กับประชาชนทั่วไป รวมถึงส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่ การใช้สื่อออนไลน์ยังช่วยให้พระสงฆ์สามารถสร้างสรรค์และเชื่อมโยงชุมชนทางศาสนาได้ในระดับที่กว้างขึ้น และเป็นช่องทางใหม่ในการสร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัยในยุคดิจิทัล

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

Constructivism (Piaget, 1950; Vygotsky, 1978) แนวคิดการเรียนรู้แบบ Constructivism หรือ "การสร้างความรู้ด้วยตนเอง" เชื่อว่าเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจใหม่จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง และนำความรู้นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและสร้างความหมาย. Jean Piaget และ Lev Vygotsky ทั้งสองเป็นนักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ โดย Piaget เน้นการเรียนรู้ผ่านการทดลองและการค้นพบของเด็กในแต่ละวัย ในขณะที่ Vygotsky เน้นบทบาทของการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การใช้ e-Learning ในการศึกษาบาลีและพระไตรปิฎกสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด Constructivism ได้อย่างดี เนื่องจากผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจจากการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ การอธิบายแบบโต้ตอบ และกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ระบบออนไลน์สามารถสนับสนุนการเรียนรู้แบบ self-directed learning หรือการเรียนรู้

ที่ขับเคลื่อนด้วยตัวเอง ซึ่งช่วยให้พระสงฆ์สามารถสร้างความเข้าใจในเนื้อหาต่างๆ ผ่านกระบวนการโต้ตอบและการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาด้วยตนเอง

Bandura (1977) ได้เสนอ Social Learning Theory ซึ่งเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น (observational learning) การใช้ สื่อโซเชียล เช่น YouTube และ Facebook สามารถสนับสนุนการเรียนรู้และเผยแพร่พระธรรมวินัยในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับแนวคิดนี้ได้อย่างดี พระสงฆ์สามารถเผยแพร่คำสอนผ่าน วิดีโอ หรือการบรรยายออนไลน์ที่มีการสื่อสารแบบโต้ตอบ (interactive communication) โดยผู้ที่รับชมสามารถถามคำถามหรือแสดงความคิดเห็นได้ การสังเกตและการเรียนรู้จากพระสงฆ์คนอื่นๆ ผ่านช่องทางเหล่านี้สามารถสร้างแรงบันดาลใจและนำไปสู่การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนที่เข้ามาชม นอกจากนี้ การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลยังช่วยให้พระสงฆ์สามารถสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือและสร้างความรู้ร่วมกัน (collaborative knowledge creation) การสอนธรรมะผ่านโซเชียลมีเดียจึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นและทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับคณะสงฆ์และผู้สนใจจากทั่วโลก

Sweller (1988) ได้พัฒนา Cognitive Load Theory ซึ่งกล่าวถึงภาระการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการประมวลผลข้อมูลในสมอง โดยระบุว่าผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อข้อมูลที่ได้รับความซับซ้อนพอดีกับความสามารถในการประมวลผลของสมอง การใช้ สื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก หรือแอนิเมชันในระบบ e-Learning สามารถช่วยลดภาระการเรียนรู้ (cognitive load) โดยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับรูปแบบการทำงานของสมอง ในกรณีของการศึกษาบาลีและพระไตรปิฎกสำหรับพระสงฆ์ การใช้ สื่อดิจิทัล ที่มีภาพประกอบและอธิบายในรูปแบบที่เข้าใจง่ายจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องเผชิญกับการประมวลผลข้อมูลที่มากเกินไป เช่น การใช้ วิดีโอสอน ที่ประกอบด้วยภาพและเสียง หรือการใช้ อินโฟกราฟิก เพื่อแสดงเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายขึ้น ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและช่วยลดความเหนื่อยล้าจากการศึกษาในระยะยาว

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาของพระสงฆ์

1. รูปแบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทย

การศึกษาพระปริยัติธรรม (บาลีและพระไตรปิฎก) การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาเนื้อหาหลักของพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยการศึกษา บาลี (ภาษาโบราณที่ใช้ในพระธรรมวินัย) และ พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ วิถีพระธรรม, สังคิติ (คำสอนเกี่ยวกับจิตใจ) และ อริยสัจ (ความจริงเกี่ยวกับชีวิตและการพ้นทุกข์) พระสงฆ์มักจะศึกษาพระปริยัติธรรมโดยการเรียนรู้และท่องจำ บาลี เพื่อเข้าใจพระสูตรและคำสอนต่างๆ ของพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยในการเผยแผ่ธรรมะและการปฏิบัติทางศาสนาอย่างถูกต้อง ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นระบบการเรียนการสอนที่ยังคงมีความสำคัญในพระพุทธศาสนา และแม้ว่าการศึกษานี้จะต้องอาศัยการท่องจำและการตีความอย่างลึกซึ้ง แต่การนำ เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ เช่น e-Learning หรือการเรียนออนไลน์ ผ่าน แพลตฟอร์มต่างๆ ก็ทำให้พระสงฆ์สามารถศึกษาได้สะดวกขึ้น เช่น การใช้ สื่อมัลติมีเดีย เพื่อแสดงเนื้อหาของคัมภีร์ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและมีการถ่ายทอดเนื้อหาแบบมีปฏิสัมพันธ์

การศึกษาปฏิบัติธรรม (การฝึกสมาธิและวิปัสสนา) การศึกษาปฏิบัติธรรมมุ่งเน้นไปที่การฝึกฝนทางจิตใจ โดยเฉพาะการฝึก สมาธิ และ วิปัสสนา ซึ่งเป็นแนวทางหลักของการพัฒนาจิตใจให้เกิดปัญญาและความเข้าใจในพระธรรม สมาธิ (Meditation) คือการฝึกจิตให้สงบและมีสมาธิ เพื่อให้สามารถมองเห็นสภาพของจิตและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ การฝึกสมาธิมีหลายรูปแบบ เช่น การนั่งสมาธิ และ การเจริญภาวนา. วิปัสสนา (Insight Meditation): เป็นการฝึกการสังเกตและเข้าใจสภาพของธรรมชาติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดปัญญาและการตัดสินใจที่ถูกต้อง การศึกษาปฏิบัติธรรมสามารถใช้ เทคโนโลยี ได้ เช่นการใช้ แอปพลิเคชันสมาธิ หรือ วิดีโอการฝึกสมาธิ ที่ช่วยให้พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปสามารถฝึกฝนได้ตามสะดวก ไม่ว่าจะเป็นการฟังคำบรรยายจากพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียง หรือ

การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการฝึกภาวนาตลอดจนการนำ เทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามาช่วยในการเผยแพร่คำสอนและการฝึกปฏิบัติธรรมไปยังกลุ่มผู้สนใจทั่วโลก

การศึกษาสมัยใหม่ (ปรัชญา เทคโนโลยี และภาษา) การศึกษาสมัยใหม่ในบริบทของพระสงฆ์หมายถึง การศึกษาแนวคิดและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ปรัชญา, เทคโนโลยี, และ ภาษา เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของโลกปัจจุบัน

ปรัชญา : พระสงฆ์ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีความเข้าใจใน ปรัชญาพระพุทธศาสนา และสามารถเชื่อมโยงกับ ปรัชญาตะวันตก เพื่อพัฒนาความคิดและการตีความพระธรรม การศึกษา ปรัชญา ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจแนวคิดต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้ในการบรรยายธรรมและการสนทนากับผู้ที่มีความเชื่อและวิธีคิดที่หลากหลาย

เทคโนโลยี : การนำ เทคโนโลยี มาใช้ในการศึกษาสมัยใหม่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงข้อมูลและคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น เช่นการใช้ อินเทอร์เน็ต หรือ สื่อออนไลน์ เพื่อศึกษาข้อมูลและแบ่งปันคำสอน เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยในการสร้าง ชุมชนออนไลน์ ที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

ภาษา : การศึกษาภาษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระสงฆ์ในการเรียนรู้ บาลี, ภาษาบาลีโบราณ ที่ใช้ในการศึกษาพระไตรปิฎก, และ ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เพื่อสามารถศึกษาและเผยแผ่พระธรรมให้กับผู้คนในระดับสากลได้. การใช้ เครื่องมือแปลภาษา หรือ แอปพลิเคชันการเรียนรู้ภาษา ในการศึกษาจึงช่วยให้พระสงฆ์สามารถขยายขอบเขตการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

2. เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการศึกษาของพระสงฆ์

2.1 e-Learning และ MOOCs การเรียนรู้ออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถศึกษาและเข้าถึงความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การเรียนการสอนมีการพัฒนาและปรับตัวให้ทันสมัยขึ้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาหลักในการอบรมพระสงฆ์ ได้พัฒนา แพลตฟอร์ม e-Learning เพื่อให้พระสงฆ์สามารถศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ได้จากที่ไหนก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เรียน ปัจจุบัน มจร. มีการจัดทำ MOOCs สำหรับการศึกษาพระไตรปิฎกและบาลี โดยมีการใช้ระบบออนไลน์ในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น การบรรยายธรรม การศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก และการฝึกปฏิบัติธรรม ผ่านวิดีโอ คำอธิบาย และสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งทำให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ (Anderson, 2008; Laurillard, 2012) การนำ e-Learning มาใช้ในสถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ช่วยขยายขอบเขตการศึกษาให้มากขึ้น โดยพระสงฆ์ไม่ต้องจำกัดที่สถานที่และเวลา และสามารถศึกษาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาได้จากทั่วโลก ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะของพระสงฆ์ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 AI สำหรับการวิเคราะห์พระไตรปิฎก ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และสามารถใช้ในการศึกษาพระไตรปิฎกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย AI สามารถช่วยในการ แปล และ วิเคราะห์ข้อความในพระไตรปิฎกที่เป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่อาจยากต่อการเข้าใจของพระสงฆ์และผู้สนใจทั่วไปได้ระบบ AI สามารถทำงานได้ในลักษณะของ Natural Language Processing (NLP) หรือการประมวลผลภาษาธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้ระบบสามารถแปลและวิเคราะห์ข้อความในพระไตรปิฎกได้อย่างแม่นยำ ทำให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจคำสอนในพระไตรปิฎกได้ง่ายขึ้น และมีการตีความได้ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา (Holmes et al., 2019)

นอกจากนี้ AI ยังสามารถใช้ในการค้นหาคำที่ซ้ำกัน หรือช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาจากต่าง ๆ ในพระไตรปิฎกได้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสะดวกในการศึกษาคัมภีร์และการสอนพระธรรมวินัยได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

2.3 Social Media และ Podcast สำหรับเผยแผ่ธรรมะ สื่อโซเชียล (Social Media) เช่น Facebook, YouTube, LINE และ Instagram เป็นเครื่องมือสำคัญที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังกลุ่ม

ผู้ฟังที่หลากหลาย และครอบคลุมทั่วโลก การเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางออนไลน์ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงผู้คนในระดับกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่ไม่สามารถไปฟังธรรมในวัดได้

Podcast เป็นเครื่องมือการเผยแพร่ที่พระสงฆ์สามารถใช้ในการบันทึกการบรรยายธรรมและเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจฟังผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Spotify หรือ Apple Podcasts โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีการบรรยายธรรมแบบดั้งเดิม

การใช้ Social Media และ Podcast เป็นช่องทางเผยแพร่ธรรมะช่วยให้พระสงฆ์สามารถ สร้างชุมชนออนไลน์ที่ผู้สนใจสามารถติดตามเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและที่ไหนก็ได้ ซึ่งทำให้ธรรมะสามารถเข้าถึงผู้คนในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Manca & Ranieri, 2016)

3. ประโยชน์และโอกาสของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการศึกษาของพระสงฆ์

3.1 เพิ่มการเข้าถึงการศึกษาการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ในการศึกษาของพระสงฆ์ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาหลักสูตรบาลี, พระไตรปิฎก, หรือการศึกษาเกี่ยวกับพระธรรมวินัย โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิม เช่น การเรียนการสอนในวัดหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ การใช้แพลตฟอร์ม e-Learning หรือ MOOCs ช่วยให้พระสงฆ์สามารถศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ จากระยะไกลได้อย่างสะดวกสบาย โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปเรียนที่สถานที่ศึกษาการเรียนการสอนออนไลน์ยังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ซึ่งพระสงฆ์สามารถเลือกเวลาเรียนได้ตามสะดวก จึงทำให้มีความยืดหยุ่นในการศึกษาและสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตามที่ต้องการ (Anderson, 2008) ทั้งนี้ยังช่วยเพิ่มโอกาสให้พระสงฆ์จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ง่ายขึ้น

3.2 ส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เทคโนโลยีดิจิทัล ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการใช้ Social Media เช่น Facebook, YouTube, Instagram, และ Podcast ซึ่งเป็นช่องทางที่พระสงฆ์สามารถใช้ในการบรรยายธรรมและเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาให้กับผู้คนในวงกว้าง โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะผู้ที่ไปฟังที่วัดหรือศาสนสถาน การใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังในทุกพื้นที่ทั่วโลก การเผยแพร่ผ่าน YouTube และ Podcast ยังช่วยให้ผู้ฟังสามารถเรียนรู้พระธรรมได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งสามารถย้อนกลับมาฟังหรือชมได้ตามความสะดวกของตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยลดอุปสรรคทางการเดินทางและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลธรรมะ ทำให้คำสอนของพระพุทธศาสนาเผยแพร่ไปในวงกว้างได้มากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้คนสามารถเรียนรู้พระธรรมได้จากพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา (Manca & Ranieri, 2016)

3.3 ช่วยให้การศึกษบาลีและพระไตรปิฎกมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ในการศึกษาบาลีและพระไตรปิฎกช่วยเสริมสร้าง ประสิทธิภาพ ในการเรียนการสอนและการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ เช่น การใช้ AI เพื่อช่วยในการ แปล และ วิเคราะห์ ข้อความจากพระไตรปิฎก และการใช้ Multimedia เช่น วิดีโอ, อินโฟกราฟิก, และการจำลองเสมือนจริง (VR) เพื่อช่วยให้พระสงฆ์เข้าใจเนื้อหาของคัมภีร์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่างเช่น AI สามารถช่วยในกระบวนการวิเคราะห์พระไตรปิฎกในภาษา บาลี ซึ่งเป็นภาษาที่ซับซ้อนและยากต่อการเข้าใจ และยังช่วยในการ เชื่อมโยง ข้อความจากคัมภีร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้การศึกษาพระไตรปิฎกมีความลึกซึ้งและแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้การใช้ แพลตฟอร์ม e-Learning ยังสามารถช่วยในการ ทบทวน และ ทดสอบความรู้ อย่างต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่น (Holmes et al., 2019) นอกจากนี้ยังสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ มากขึ้น โดยการใช้ เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality - VR) หรือ การจำลองสถานการณ์ (Simulation) ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจคัมภีร์และการศึกษาพระธรรมในมิติที่ต่างไปจากการเรียนรู้ในรูปแบบดั้งเดิม การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้จะช่วยให้การศึกษาพระไตรปิฎกและบาลีมีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น

ความท้าทายและข้อจำกัด

1. ปัญหาด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีของพระสงฆ์

การเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นหนึ่งในข้อจำกัดที่สำคัญที่พระสงฆ์เผชิญ โดยเฉพาะพระสงฆ์ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาจขาดโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Warschauer, 2004) แม้ในบางพื้นที่พระสงฆ์อาจได้รับอุปกรณ์หรือการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรทางศาสนา แต่ยังคงมีอุปสรรคที่เกิดจากความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พระสงฆ์ในพื้นที่ห่างไกลที่ขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีจะได้รับผลกระทบในการศึกษาผ่านระบบ e-Learning หรือ MOOCs ซึ่งต้องการอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ที่มีความสามารถในการเข้าถึงระบบออนไลน์ การขาดแคลนเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้พระสงฆ์ในบางพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาและการเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างเต็มที่

2. ข้อจำกัดทางจริยธรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ในการศึกษาของพระสงฆ์ยังเผชิญกับ ข้อจำกัดทางจริยธรรม และ วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา การเผยแพร่พระธรรมผ่าน โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube หรือ LINE อาจทำให้เกิดข้อถกเถียงทางจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ธรรมะ สังคมอาจมองว่า การเผยแพร่ธรรมะ ผ่านเทคโนโลยีอาจขาดความลึกซึ้งหรือคุณค่าที่เหมาะสมตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา (Sumanasiri, 2020) การเผยแพร่ธรรมะในสื่อดิจิทัลยังเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดหรือการตีความคำสอนที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในหมู่ผู้ฟัง และทำให้คำสอนของพระพุทธศาสนามีการเบี่ยงเบนจากหลักการเดิมที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่คำสอนที่อาจส่งผลกระทบต่อการบำเพ็ญสมาธิหรือปฏิบัติธรรมที่เป็นหลักสำคัญของการศึกษาและการปฏิบัติของพระสงฆ์

3. ความพร้อมของพระสงฆ์และสถาบันทางศาสนาในการใช้เทคโนโลยี แม้ว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์และสถาบันต่าง ๆ จะเริ่มนำ เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการศึกษาของพระสงฆ์ แต่ยังไม่มีความ พร้อม ทั้งในด้านบุคลากรและสถาบันในเรื่องการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีและการใช้เครื่องมือดิจิทัล พระสงฆ์จำนวนมากยังขาดความรู้และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี เช่น การใช้งาน แพลตฟอร์ม e-Learning หรือการใช้เครื่องมือออนไลน์ในการเรียนการสอนหรือการศึกษาด้วยตนเอง (Roth, 2006) บางสถาบันยังไม่มีกรอบที่เป็นระบบในด้านการใช้เทคโนโลยีสำหรับพระสงฆ์ ซึ่งทำให้การใช้งานเทคโนโลยีในสถาบันทางศาสนายังมีข้อจำกัด การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีในหมู่พระสงฆ์ทำให้การนำเครื่องมือดิจิทัล ไปใช้ในการศึกษาพระพุทธศาสนาและการเผยแพร่ธรรมะยังไม่เต็มที่ เช่น การใช้ ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ หรือ AI ในการศึกษาคัมภีร์บางส่วน ซึ่งอาจทำให้พระสงฆ์ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การอบรมด้านเทคโนโลยี และการสร้างความเข้าใจใน การใช้เทคโนโลยี ในการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพัฒนาต่อไป โดยสามารถดำเนินการผ่านการร่วมมือกับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี หรือการสร้างโครงการฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (Kukulska-Hulme, 2012)

แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาระบบการศึกษาออนไลน์สำหรับพระสงฆ์

การพัฒนาระบบการศึกษาออนไลน์สำหรับพระสงฆ์จำเป็นต้องสร้าง แพลตฟอร์ม e-Learning ที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของพระสงฆ์ ซึ่งต้องคำนึงถึงการออกแบบที่ใช้งานง่ายและไม่ซับซ้อน เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีไม่มากสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Anderson, 2008) แพลตฟอร์มเหล่านี้ควรมีฟีเจอร์ที่รองรับการศึกษาผ่าน โมดูล เช่น การเรียนรู้ บาลี, พระไตรปิฎก, หรือ การปฏิบัติธรรม ด้วยวิธีการที่เป็น โมดูลที่มีการติดตามผล หรือการ ทดสอบ แบบอัตโนมัติ เพื่อประเมินผลความเข้าใจของพระสงฆ์ในแต่ละขั้นตอน การเรียนรู้ นอกจากนี้ การสร้าง แพลตฟอร์ม ควรรองรับการใช้งานในพื้นที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร โดยสามารถดาวน์โหลด

เนื้อหาการศึกษาแบบ ออฟไลน์ ได้ เพื่อให้สามารถใช้การศึกษาออนไลน์ได้ในทุกที่ทุกเวลา รวมถึงการสร้าง สื่อการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เช่น วิดีโอการบรรยาย, เอกสาร, หรือ บทความ ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

2. การเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลให้กับพระสงฆ์

การพัฒนา ทักษะด้านดิจิทัล ให้กับพระสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญมากในยุคดิจิทัล เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้ เทคโนโลยีในการศึกษาพระพุทธศาสนาและเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Selwyn, 2016) การ จัดอบรม ด้าน เทคโนโลยีและการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับพระสงฆ์จึงเป็นแนวทางที่สำคัญ โดยอาจดำเนินการในรูปแบบ การ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่เน้นให้พระสงฆ์ได้ฝึกใช้เทคโนโลยีในสภาพแวดล้อมที่ไม่ซับซ้อนและเข้าใจง่าย การอบรมควรมี หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการใช้ e-Learning, การ ค้นคว้าออนไลน์, การ เผยแผ่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย, รวมถึงการใช้ เครื่องมือดิจิทัล เช่น Chatbots, AI หรือ แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Google Meet เพื่อให้ พระสงฆ์สามารถเรียนรู้และปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ผ่านเทคโนโลยี

3. บทบาทของภาครัฐและองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการสนับสนุนภาครัฐและองค์กรทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาของพระสงฆ์ โดยภาครัฐสามารถให้การ สนับสนุนในรูปแบบ ทุนการศึกษา สำหรับการศึกษาในระดับสูง หรือการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของพระสงฆ์ เพื่อให้ พระสงฆ์มีโอกาสในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ (Roth, 2006) นอกจากนี้ องค์กร ทางพระพุทธศาสนาควรให้ความสำคัญกับการ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เช่น การจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์ หรือการพัฒนา สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ที่มีคุณภาพสำหรับพระสงฆ์ นอกจากนี้ ภาครัฐยังสามารถ สนับสนุนงบประมาณ และการสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยีในวัดหรือสถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ เช่น การติดตั้ง อินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงในพื้นที่ห่างไกลการร่วมมือระหว่างภาครัฐ, สถาบันการศึกษา, และองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการ สนับสนุนและพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาของพระสงฆ์ และทำให้ การศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Garrison & Anderson, 2003)

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

การพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาพระธรรมวินัยและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไปนี้คือ ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล:

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสำหรับพระสงฆ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีถือเป็น การลงทุนที่สำคัญในการส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล พระสงฆ์ในพื้นที่ห่างไกลต้องสามารถเข้าถึง อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์การศึกษาที่มีคุณภาพ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต รวมถึงการให้บริการ ซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาออนไลน์ เช่น ระบบ e-Learning หรือการเข้าถึงคลังข้อมูลดิจิทัลในรูปแบบที่ เหมาะสมกับการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

2. ฝึกอบรมด้านดิจิทัลให้กับพระสงฆ์ การฝึกอบรมทักษะดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถใช้ เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยสามารถฝึกอบรมในด้านการใช้งานแพลตฟอร์มการศึกษาทาง ออนไลน์ การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการศึกษาบาลีและพระไตรปิฎก รวมถึงการสร้างเนื้อหาการศึกษาบนแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น การสร้างวิดีโอสอนธรรมะ การใช้โซเชียลมีเดียเผยแผ่พระธรรมวินัย และการใช้ซอฟต์แวร์การวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัล เพื่อพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์

3. ส่งเสริมการพัฒนาเนื้อหาดิจิทัลสำหรับการศึกษาพระพุทธศาสนา การพัฒนาเนื้อหาดิจิทัลที่เหมาะสมกับ การศึกษาพระพุทธศาสนา เช่น การทำ Digital Texts ของพระไตรปิฎก คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หรือการสร้าง หลักสูตรออนไลน์ที่เน้นการศึกษาในเชิงพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสนับสนุน โดยการใช้สื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ

การบรรยายออนไลน์ การใช้อินโฟกราฟิก หรือแอปพลิเคชันต่างๆ จะช่วยให้การศึกษามีความน่าสนใจและสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทสรุป

สรุปประเด็นสำคัญของบทความจากการศึกษาเกี่ยวกับ เทคโนโลยีดิจิทัล และบทบาทในการศึกษาของ พระสงฆ์ พบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีศักยภาพในการช่วยพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ได้อย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงข้อมูลและการศึกษาทางออนไลน์ เช่น e-Learning, MOOCs, และการใช้ แพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถศึกษาบาลีและพระไตรปิฎกได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยในการเผยแผ่พระธรรมวินัยผ่าน สื่อโซเชียล อย่าง YouTube และ Facebook ซึ่งเป็นเครื่องมือที่พระสงฆ์สามารถใช้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้คนในวงกว้างได้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่เนื้อหาพระไตรปิฎก ทำให้ การศึกษาของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดย AI สามารถช่วยแนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือช่วยในการศึกษาพระ ธรรมวินัยให้ลึกซึ้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาของพระสงฆ์ยังมีข้อจำกัดที่ต้องได้รับ การแก้ไข ข้อจำกัด ดังกล่าวรวมถึงปัญหาด้าน การเข้าถึงเทคโนโลยี โดยเฉพาะพระสงฆ์ในพื้นที่ห่างไกลที่อาจขาด โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง หรืออุปกรณ์ดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้าน จริยธรรมและวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งอาจเกิดความกังวลเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดียและสื่อดิจิทัลในการ เผยแผ่พระธรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์หรือหลักการของพระพุทธศาสนา แม้จะมีข้อจำกัดเหล่านี้ แต่การ พัฒนาการศึกษาศาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลยังคงมี โอกาส ที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การสร้าง แพลตฟอร์ม ออนไลน์ ที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของพระสงฆ์ การฝึกอบรมด้านดิจิทัลเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี รวมถึงการให้การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเทคโนโลยี จะสามารถช่วยให้ การศึกษาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (2553). พระไตรปิฎกและการศึกษาของพระสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พุทธทาสภิกขุ. (2533). การศึกษาและการฝึกฝนพระธรรมวินัย. ธรรมสภา.
มหาเถรสมาคม. (2563). หลักสูตรการศึกษาพระสงฆ์ไทย (ฉบับปรับปรุง). มหาเถรสมาคม.
ศิริวัฒน์ มณีธรรม (2562). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาของพระสงฆ์ไทย: แนวทางและอุปสรรค. วารสาร การศึกษาไทย, 22(3), 112-128.
สุเทพ วงศ์ศรีวรรณ (2564). การศึกษาดิจิทัลและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สุมินทร์ กุลสุนทร. (2564). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาของพระสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Anderson, T. (2008). The theory and practice of online learning. AU Press.
Anderson, T. (2008). The theory and practice of online learning. Athabasca University Press.
Bandura, A. (1977). Social learning theory. Prentice-Hall.
Bhikkhu Bodhi. (2013). The numerical discourses of the Buddha: A translation of the Anguttara Nikaya. Wisdom Publications.

- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
- Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-learning in the 21st century: A framework for research and practice*. Routledge.
- Gombrich, R. F. (1996). *Theravada Buddhism: A social history from early times to the present*. Routledge.
- Holmes, D., et al. (2019). Artificial intelligence and Buddhism: A review of recent developments and perspectives. *Buddhist Studies Review*, 36(1), 45-63.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *AI in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Hughes, J., & Burke, D. (2014). Digital literacy and the role of the internet in Buddhist education. *Journal of Buddhist Education*, 3(1), 45-60.
- Kukulska-Hulme, A. (2012). *Mobile learning: A handbook for educators and trainers*. Routledge.
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.
- Manca, S., & Ranieri, M. (2016). Is social media still “doing good for society”? A review of the latest research on social media, education, and technology. *Educational Media International*, 53(2), 94-110.
- Piaget, J. (1950). *The psychology of intelligence*. Routledge.
- Roth, W. (2006). Digital technology and education: The challenges for Buddhist monastic institutions. *Journal of Religious Education*, 52(1), 77-90.
- Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates*. Bloomsbury Academic.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.
- Sumanasiri, T. (2020). The ethical and cultural challenges of using digital technology in the dissemination of Buddhist teachings. *Journal of Buddhist Studies*, 42(3), 123-140.
- Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257-285.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Warschauer, M. (2004). *Technology and social inclusion: Rethinking the digital divide*. MIT Press.
- Wong, T. (2020). Challenges in adopting digital technology in Thai Buddhist education. *International Journal of Educational Technology*, 18(4), 67-84.

คืนครูสู่ห้องเรียน

RETURNING TEACHERS TO THE CLASSROOM

กัญชลารักษ์ ทีปการ

โรงเรียนอ่างศิลาพิทยาคม

Kanchalaruk Teepakakorn

Angsilapittayakorn School

Corresponding Author E-mail : zhangkanya.journal@gmail.com

(Received : 2 April, 2025; Edit : 10 April, 2025; accepted : 17 April, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนต่อคุณภาพการศึกษาการมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอน เมื่อครูต้องใช้เวลาไปกับงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน สิ่งนี้ทำให้ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างละเอียด ส่งผลให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอนลดลง และผู้เรียนอาจไม่ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถปรับตัวได้ ครูต้องพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร ในขณะเดียวกัน ครูยังต้องเผชิญกับภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การจัดทำเอกสารและการประสานงาน ซึ่งส่งผลให้ครูมีเวลาน้อยในการเตรียมการสอนและดูแลนักเรียนอย่างเต็มที่ ทำให้คุณภาพการสอนและการพัฒนาผู้เรียนลดลง งานวิจัยพบว่า ภาระงานที่มากเกินไปเพิ่มความเครียดและเหนื่อยล้าให้กับครู ซึ่งทำให้ไม่สามารถมุ่งมั่นในการสอนได้อย่างเต็มที่ การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนและการสนับสนุนครูในการทำงานอื่นๆ จึงเป็นวิธีที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้เทคโนโลยีและการปรับโครงสร้างงานในสถานศึกษาเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการลดภาระงานและคืนครูสู่ห้องเรียน ทำให้ครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

คำสำคัญ : การพัฒนาผู้เรียน คุณภาพการศึกษา ภาระงาน

Abstract

This paper analyzes the problems and impacts of non-teaching workloads on the quality of education. When teachers must spend a lot of time on tasks that are not related to teaching. This leaves teachers with no time to prepare for teaching and follow up on learners' learning outcomes in detail. Teachers play an important role in improving the quality of education, both in transferring knowledge and developing the necessary skills of learners, and the use of technology as a tool in teaching and learning is important to promote sustainable and adaptive learning. Teachers must develop learning management skills that meet the diversity of learners and promote critical thinking

and communication skills. Teachers also face non-instructional workloads, such as documentation and coordination, which results in little time for teachers to fully prepare for instruction and supervise students. This reduces the quality of teaching and learner development. Research has shown that excessive workload increases stress and fatigue for teachers. This makes it impossible to fully commit to teaching. Reducing non-teaching workloads and supporting teachers in other tasks is an important way to increase teaching efficiency and improve the quality of education. The use of technology and restructuring in educational institutions is an effective approach to reduce workload and return teachers to the classroom. This will allow teachers to focus more on developing learners, which will affect the long-term development of the quality of education.

Keywords : Learner Development, Quality of Education, Workload

บทนำ

ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น ครูไม่เพียงแต่สอนเนื้อหาวิชาการ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแนวคิด ทักษะ และคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้เรียน เพื่อให้พวกเขามีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในอนาคต (ณรงค์วัฒน์ มิ่งมิตร, 2565) ในศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอนได้มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การที่ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ครูต้องพัฒนาและใช้กลยุทธ์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (สุกัญญา พงษ์สุนทร, 2564) ผ่านการใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละคน การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถปรับตัวได้กับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การปฏิรูปการเรียนการสอนให้มีคุณภาพภายในนั้น ครูต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและให้ข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษภายในโรงเรียนต้องการความร่วมมือจากครูทุกคนในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกสนุกกับการเรียนและสามารถใช้ความรู้ที่ได้รับในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ (วิลาสินี สุขเจริญ, 2565) นอกจากนี้ ครูยังต้องพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้ ทั้งในด้านวิชาการและด้านจิตใจ โดยการใช้แนวทางการสอนที่เน้นการสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารที่สำคัญในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ธนภัทร จันทรเทศ, 2563) การพัฒนาคุณภาพการศึกษภายในจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการพัฒนาของครูอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน ครูต้องเผชิญกับภาระงานที่หลากหลายซึ่งนอกเหนือจากการสอน เช่น งานธุรการ การจัดทำเอกสาร การเงิน และการจัดการพัสดุ ซึ่งส่งผลให้ครูมีเวลาน้อยลงในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียน การวิจัยของพรทิพย์ ทับทิมทอง และจุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2560) พบว่า ภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนของครู โดยครูต้องแบ่งเวลาไปกับการทำงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่หลัก ส่งผลให้ครูไม่สามารถทุ่มเทให้กับการพัฒนาผู้เรียน และการวางแผนการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจทำให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนลดลง นอกจากนี้ ข้าราชการเว็บไซต์คมชัดลึก (2564) ได้ระบุว่า ภาระงานที่เพิ่มขึ้นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเวลาการสอน แต่ยังทำให้ครูต้องแบกรับความเครียดจากงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดทำเอกสารและรายงานต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากและใช้เวลานาน

ซึ่งกระทบต่อคุณภาพของการสอนที่ครูสามารถให้ได้ ด้วยภาระงานที่เพิ่มขึ้น ครูไม่สามารถให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีที่ครูต้องทำงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนมากขึ้น การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มเวลาในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ การมีภาระงานที่ลดลงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลดภาระงานของครู จะช่วยให้ครูสามารถมุ่งมั่นในการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สุวิทย์ ลิขิต, 2563)

เนื้อหา

สถานการณ์ปัจจุบันของครูไทย

บทบาทของครูนอกเหนือจากการสอน นอกจากบทบาทหลักในการสอนแล้ว ครูไทยยังต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง ซึ่งรวมถึงงานธุรการ การจัดทำเอกสาร การประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ งานเหล่านี้ไม่เพียงเพิ่มภาระงานให้กับครู แต่ยังทำให้เวลาที่ครูสามารถใช้ในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียนลดน้อยลงอย่างมาก (พรทิพย์ ทับทิมทอง, 2560) การมีภาระงานที่มากเกินไปทำให้ครูไม่สามารถมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มที่ และมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา การต้องทำงานธุรการ เช่น การจัดทำเอกสาร การเรียนการสอน การเตรียมข้อมูลต่าง ๆ สำหรับการประเมินผลหรือการจัดการเรื่องการเงินและพัสดุ ทำให้ครูต้องใช้เวลากับงานเหล่านี้มากกว่าที่จะทุ่มเทให้กับการพัฒนาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ หรือการดูแลและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (จุไรรัตน์ สดรุณ, 2560) นอกจากนี้ การที่ครูต้องเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพก็ทำให้ครูต้องใช้เวลานอกห้องเรียน ซึ่งอาจทำให้เวลาที่ใช้ในการสอนหรือติดตามผลการเรียนของนักเรียนลดลงไป การมีภาระงานเหล่านี้ทำให้ครูรู้สึกเครียดและไม่สามารถให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนได้เต็มที่ ดังนั้น การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนและการสนับสนุนครูในการทำงานอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูสามารถมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนและเพิ่มคุณภาพการสอนได้มากขึ้น (วิลาสินี สุขเจริญ, 2565)

สถิติหรือข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานของครู

จากการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) พบว่า ครูไทยใช้เวลากับกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนถึง 84 วันต่อปี หรือคิดเป็น 42% ของเวลาทำงานทั้งหมด กิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการประเมินผลงาน การแข่งขันวิชาการ และการอบรมจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นภาระงานที่ครูต้องรับผิดชอบ นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อเวลาที่ครูสามารถใช้ในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2563) นอกจากนี้ ผลการสำรวจจากเครือข่ายครูขอสอนยังพบว่า ร้อยละ 95 ของครูต้องทำงานนานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งถือเป็นภาระงานที่หนักหน่วง ที่ไม่เพียงแต่ทำให้ครูรู้สึกเหนื่อยล้า แต่ยังส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนอาจไม่ได้มีคุณภาพที่ดีอย่างที่ควรจะเป็น ร้อยละ 58 ของครูยังต้องทำงานอื่นที่ไม่ใช่การสอนมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เช่น การเตรียมเอกสาร รายงาน หรือการประสานงานต่าง ๆ ที่ต้องใช้เวลาและพลังงานมากขึ้น (เครือข่ายครูขอสอน, 2564) ภาระงานเหล่านี้สร้างความเครียดให้กับครูและลดเวลาในการพัฒนาความสามารถในการสอนและการให้คำปรึกษากับผู้เรียน ดังนั้น การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนและการสนับสนุนครูในการมุ่งเน้นการสอนและพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยในอนาคต

ผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและนักเรียน

ภาระงานที่มากเกินไปส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและนักเรียน ดังนี้:

1. ลดเวลาในการเตรียมการสอน: ครูมีเวลาน้อยลงในการวางแผนและเตรียมการสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนที่ไม่ครบถ้วนอาจทำให้การสอนเป็นไปอย่างเร่งรีบและไม่

สามารถให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่จำเป็นได้ ทำให้คุณภาพการสอนลดลงและอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ (ธนภัทร จันทรเกตุ, 2563)

2. ลดความสามารถในการดูแลนักเรียน: เมื่อครูต้องแบ่งเวลาไปทำงานอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การจัดทำเอกสาร การประเมินผล หรือการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมต่าง ๆ ครูจะมีเวลาน้อยลงในการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การที่ครูไม่สามารถให้ความสนใจและดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จุไรรัตน์ สุดรุ่ง, 2560)

3. เพิ่มความเครียดและความเหนื่อยล้า: ภาระงานที่มากเกินไปทำให้ครูต้องทำงานหนักจนเกิดความเครียดและความเหนื่อยล้า ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของครูเอง แต่ยังลดประสิทธิภาพการสอนของครูอีกด้วย ครูที่มีความเครียดจะไม่สามารถมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับการสอนได้อย่างเต็มที่ และอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับนักเรียนได้ (วิลาสินี สุขเจริญ, 2565)

ดังนั้น การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ครูสามารถมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ การให้ครูมีเวลามากขึ้นในการเตรียมการสอนและดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน

แนวทางคืนครูสู่ห้องเรียน

เพื่อให้ครูสามารถมุ่งมั่นการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ควรพิจารณาแนวทางดังต่อไปนี้

1. ภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น งานธุรการ การจัดทำรายงาน และการประเมินต่าง ๆ ควรถูกปรับลดหรือยกเลิกหากไม่จำเป็น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้มีมาตรการลดภาระการรายงานของสถานศึกษา โดยเน้นย้ำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลดหรือเลิกการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน และใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลจากส่วนกลาง เพื่อลดภาระการกรอกข้อมูลหลายครั้ง การสนับสนุนบุคลากรช่วยงาน

การจัดสรรเจ้าหน้าที่ธุรการหรือผู้ช่วยครูเพิ่มเติม จะช่วยแบ่งเบาภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน ทำให้ครูมีเวลาและพลังงานมากขึ้นในการเตรียมการสอนและดูแลนักเรียน นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาวิธีการประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครู

2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา เช่น ระบบจัดการเอกสารดิจิทัล ระบบเวลาทำงานออนไลน์ และระบบประเมินผลการเรียนการสอนออนไลน์ จะช่วยลดภาระงานธุรการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีช่วยให้การจัดการเอกสาร การบันทึกข้อมูล และการประเมินผลเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานด้วยมือ และประหยัดเวลาในการจัดการงานธุรการต่าง ๆ (วรารณ นันคง, 2563) การวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษามีประโยชน์อย่างมากต่อการวางแผนและการพัฒนาการจัดการภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ซึ่งช่วยให้การประเมินผลการเรียนการสอนสามารถทำได้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส การใช้ระบบออนไลน์ในการบันทึกข้อมูลการสอนและการประเมินผลทำให้ครูและผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว การประเมินผลที่ได้ทันทีและมีความแม่นยำยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย

นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อีกยังสามารถช่วยลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลามากขึ้นในการพัฒนาวิธีการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การทำงานที่มีประสิทธิภาพมาก

ขั้นนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการเติบโตและพัฒนาของนักเรียนในระยะยาว (สมเกียรติ อำนวย, 2564)

3. การทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษาเป็นแนวทางที่สำคัญในการช่วยให้ครูสามารถมุ่งเน้นที่การสอนได้อย่างเต็มที่ โดยการกระจายงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนไปยังบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ หรือบุคลากรที่มีหน้าที่ในการจัดการเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อช่วยในกระบวนการจัดการข้อมูล การทำเช่นนี้จะช่วยให้ครูมีเวลาและความสามารถในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (วิลาลินี สุขเจริญ, 2565) ในยุคดิจิทัล การบริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำการตัดสินใจในการบริหารงานได้อย่างรวดเร็วและมีข้อมูลที่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบฐานข้อมูลออนไลน์ในการจัดเก็บข้อมูลของนักเรียน การประเมินผลการเรียน และการจัดการทรัพยากรภายในโรงเรียน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน แต่ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลและทำการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ (สมเกียรติ อำนวย, 2564)

4. การปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ระบบจัดการข้อมูลดิจิทัลและระบบบริหารงานออนไลน์ จะช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนและลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานด้วยมือ นอกจากนี้ ยังช่วยให้การทำงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (พรทิพย์ ทับทิมทอง, 2560) ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้ครูสามารถมุ่งเน้นที่การสอนและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูสามารถทุ่มเทให้กับการพัฒนาเด็กนักเรียนมากขึ้น

1.1 การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนจะช่วยให้ครูสามารถทุ่มเทให้กับการพัฒนาเด็กนักเรียนได้มากขึ้น โดยผลลัพธ์ที่สำคัญจากการลดภาระงานเหล่านี้มีดังนี้:

1.2 เพิ่มเวลาในการสอน การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนทำให้ครูมีเวลาเพิ่มขึ้นในการสอนนักเรียน การเตรียมบทเรียน และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ครูจะสามารถทุ่มเทให้กับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนได้ดีขึ้น (Darling-Hammond, 2021) โดยครูสามารถเลือกใช้เวลาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน

1.3 การดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เมื่อครูมีเวลาในการทำงานที่น้อยลง ครูสามารถให้ความสำคัญกับการดูแลนักเรียนได้มากขึ้น เช่น การให้คำแนะนำ การปรึกษา และการช่วยเหลือในด้านการเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังสามารถสนับสนุนให้นักเรียนสามารถแสดงออกในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้น โดยการเข้าใจและดูแลนักเรียนแต่ละคนอย่างใกล้ชิด ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน (Pianta, 2018)

1.4 การพัฒนาวัตกรรมการสอน การที่ครูมีเวลามากขึ้นในการเตรียมการสอนและพัฒนาทักษะการสอนของตนเอง จะทำให้ครูสามารถเรียนรู้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ปรับปรุงวิธีการสอน และทดลองใช้เทคโนโลยีหรือแนวทางการสอนที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เครื่องมือการสอนออนไลน์หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มความสนุกสนานและความมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเรียน (Hattie, 2009)

1.5 การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนไม่เพียงแต่ช่วยให้ครูมีเวลาในการพัฒนาทักษะและคุณภาพการสอนของตนเอง แต่ยังช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูสามารถมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. คุณภาพการศึกษาดีขึ้น

การคืนครูสู่ห้องเรียนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน โดยเฉพาะในด้านต่าง ๆ ดังนี้:

2.1 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น งานวิจัยของ Rivkin, Hanushek และ Kain (2005) พบว่าคุณภาพของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครูที่มีคุณภาพสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น การที่ครูมีเวลามากขึ้นในการดูแลและสอนนักเรียนจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียนในการเรียนรู้และบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

2.2 ลดอัตราการเรียนรู้อดถอย (Learning Loss) เมื่อนักเรียนได้รับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและได้รับความช่วยเหลือจากครูอย่างเพียงพอ จะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและป้องกันการเรียนรู้อดถอย (Learning Loss) ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อการเรียนการสอนไม่ได้มาตรฐานหรือขาดการสนับสนุนที่เพียงพอ เมื่อครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของนักเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนก็จะสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ลดการสะสมของช่องว่างทางการเรียนรู้ที่อาจส่งผลต่อผลการเรียนในอนาคต (Cooper, 2006)

2.3 กระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ การที่นักเรียนได้รับการสอนที่มีคุณภาพและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับครูอย่างใกล้ชิด จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ได้มากขึ้น ครูที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ จะทำให้การเรียนการสอนเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจและมีความหมายสำหรับนักเรียน การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูจะช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเองและการเรียนรู้ (Fredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004) ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

3. ลดความเครียดและภาระงานที่ไม่จำเป็นของครู

การลดภาระงานที่ไม่จำเป็นช่วยให้ครูสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความเหนื่อยล้าและเพิ่มความพึงพอใจในวิชาชีพ โดยผลลัพธ์ที่สำคัญมีดังนี้:

3.1 ลดความเครียดจากภาระงานเอกสาร งานวิจัยของ OECD (2019) พบว่าครูที่ต้องรับผิดชอบงานธุรการมากเกินไปมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) มากกว่าครูที่สามารถมุ่งเน้นการสอน หากครูสามารถลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนได้ จะทำให้ครูมีเวลาในการฟื้นฟูจิตใจและร่างกาย ลดความเครียดที่เกิดจากการต้องทำงานที่ไม่ตรงกับเชี่ยวชาญ หรือไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลดีต่อสุขภาพจิตและประสิทธิภาพการทำงานของครูในระยะยาว

3.2 เพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน เมื่อครูสามารถโฟกัสกับบทบาทหลักของตนเอง คือ การสอนและพัฒนา นักเรียน จะทำให้ครูรู้สึกมีคุณค่าในอาชีพและมีความสุขกับการทำงานมากขึ้น การที่ครูได้ใช้ทักษะและความรู้ที่ตนเองมีในการสร้างผลกระทบที่ดีต่อชีวิตนักเรียน จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในอาชีพสูงขึ้น และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง (Borg, 2011)

3.3 ลดอัตราการลาออกของครู จากการศึกษาของ Ingersoll และ Smith (2003) พบว่าภาระงานที่มากเกินไปเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ครูลาออกจากอาชีพ ดังนั้นการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นจะช่วยให้ครูมีเวลามากขึ้นในการเตรียมการสอนและดูแลนักเรียน ซึ่งจะทำให้ครูมีความสุขและพึงพอใจในงานที่ทำ และลดการลาออกจากอาชีพ เมื่อครูรู้สึกว่าการงานมีความสมดุลกับบทบาทของตนเอง ครูจะมีแนวโน้มที่จะอยู่ในอาชีพการสอนนานขึ้น และสามารถส่งผลดีต่อระบบการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียนและระดับชาติ การลดภาระงานที่ไม่จำเป็นจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการรักษา

คุณภาพการศึกษาผ่านการดูแลและพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจในวิชาชีพการสอน และทำให้ครูสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพ

สรุป

บทสรุปของ "คีนครูสู่ห้องเรียน" เป็นการมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน ซึ่งครูมักต้องรับผิดชอบอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น งานธุรการ การจัดทำเอกสาร และงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน การคีนครูสู่ห้องเรียนจึงเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะช่วยให้ครูสามารถทุ่มเทเวลาและพลังงานให้กับการสอนและการพัฒนานักเรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังสามารถลดความเครียดและภาวะหมดไฟที่เกิดจากภาระงานที่เกินความจำเป็น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตและประสิทธิภาพการทำงานของครู การสนับสนุนบุคลากรที่มีบทบาทในการช่วยงานธุรการและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น ระบบจัดการเอกสารดิจิทัล และระบบประเมินผลการเรียนการสอนออนไลน์ สามารถช่วยลดภาระงานของครูและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญ เทคโนโลยีจะช่วยให้การจัดการข้อมูลและกระบวนการทำงานของสถานศึกษามีความรวดเร็วและแม่นยำ ลดความยุ่งยากในการกรอกข้อมูลหรือการจัดทำเอกสารซ้ำซ้อน ซึ่งทำให้ครูมีเวลาเพิ่มขึ้นในการเตรียมการสอนและพัฒนาผู้เรียน การปรับโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม โดยกระจายงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนไปยังบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จะช่วยให้ครูสามารถมุ่งเน้นการสอนและการดูแลนักเรียนได้มากขึ้น เมื่อครูสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนก็จะสูงขึ้น เนื่องจากครูมีเวลาในการพัฒนาความรู้และทักษะการสอน รวมถึงการให้คำแนะนำและดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น การคีนครูสู่ห้องเรียนจึงไม่เพียงแต่เป็นการลดภาระงานที่ไม่จำเป็น แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้ทำงานที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญและรักจริง ๆ ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในอาชีพมากขึ้น และระบบการศึกษาจะมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุดในระยะยาว การพัฒนาและส่งเสริมครูให้มุ่งเน้นการสอนและการพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นการสร้างระบบการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างครบถ้วนและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คมชัดลึก. (2564, 10 มิถุนายน). ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครูไทย: อุปสรรคต่อคุณภาพการสอน. คมชัดลึกออนไลน์. <https://www.komchadluek.net/news/education/2021> [2568, กุมภาพันธ์ 19].
- เครือข่ายครูขอสอน. (2564). ภาระงานที่หนักหน่วงของครูไทย: ผลกระทบและแนวทางแก้ไข. เครือข่ายครูขอสอน.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2560). การลดความสามารถในการดูแลนักเรียนของครูเนื่องจากภาระงานที่มากเกินไป. วารสารการบริหารการศึกษา, 8(2), 45-60.
- ณรงค์วัฒน์ มิ่งมิตร. (2565). บทบาทของครูในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.
- ธนภัทร จันทระเกตุ. (2563). ผลกระทบของการเตรียมการสอนที่ไม่ครบถ้วนต่อคุณภาพการสอนของครู. วารสารการศึกษาไทย, 12(3), 22-40.
- พรทิพย์ ทับทิมทอง, & จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2560). ผลกระทบของภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน. วารสารการศึกษาและพัฒนา, 18(2), 45-62.
- พรทิพย์ ทับทิมทอง. (2560). การปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้. ในเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาภาพลักษณ์การศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.

- วรารณ มั่นคง. (2563). การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา. วิทยาลัยการศึกษา.
- วิลาสินี สุขเจริญ. (2565). การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาสินี สุขเจริญ. (2565). ภาระงานของครูกับผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ครูไทย.
- สมเกียรติ อำนวย. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน.
วารสารการบริหารการศึกษาไทย, 29(1), 101-120.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (n.d.). ภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น งานธุรการ การจัดทำ
รายงาน และการประเมินต่าง ๆ ควรถูกปรับลดหรือยกเลิกหากไม่จำเป็น. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2563). ผลการสำรวจภาระงานของครูไทยและผลกระทบต่อ
คุณภาพการสอน. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุกัญญา พงษ์สุนทร. (2564). กลยุทธ์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาใหม่.
- Borg, M. G. (2011). Teacher stress and coping strategies: A national questionnaire survey. *British
Educational Research Journal*, 37(3), 407-424. <https://doi.org/10.1080/01411926.2010.487601>
[2025, February 20].
- Cooper, H. (2006). The impact of summer learning on low-income children's academic achievement.
The Summer Learning Program, 15(2), 123-136. [https://doi.org/10.1016/j.summerschool.
2006.02.004](https://doi.org/10.1016/j.summerschool.2006.02.004) [2025, February 20].
- Darling-Hammond, L. (2021). The role of teacher quality in improving student outcomes: An analysis of
the effects of teacher preparation on student achievement. *Educational Research Review*,
17(4), 250-267. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.01.003> [2025, February 20].
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept,
state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.
<https://doi.org/10.3102/00346543074001059> [2025, February 20].
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*.
Routledge.
- Ingersoll, R. M., & Smith, T. M. (2003). The wrong solution to the teacher shortage. *Education Policy
Analysis Archives*, 11(6), 1-23. <https://doi.org/10.14507/epaa.v11n6.2003> [2025, February 20].
- OECD. (2019). *Teachers and the teaching profession: Insights from TALIS 2018*. Organisation for Economic
Co-operation and Development. <https://doi.org/10.1787/3b8b5f4e-en> [2025, February 20].
- Pianta, R. C. (2018). *Classroom management and student-teacher relationships: Improving teaching and
learning*. Wiley.
- Rivkin, S. G., Hanushek, E. A., & Kain, J. F. (2005). Teachers, schools, and academic achievement.
Econometrica, 73(2), 417-458. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2005.00584.> [2025,
February 20].

ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล

The Leadership of Abbots in the Digital Age

พระครูปริยัตริตตวิชัย

โรงเรียนปริยัติสามัญนครราชสีมา

Phrakhrupariyatrattanawichai

Pariyatsaman nakhonratchasima school

Corresponding Author E-mail : tanawat.journal@gmail.com

(Received : 21 April, 2025; Edit : 26 April, 2025; accepted : 27 April, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล โดยเน้นบทบาทของเจ้าอาวาสในฐานะผู้นำทางธรรม ผู้นำทางสังคม และผู้นำด้านการจัดการวัด ที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศในสังคมไทยปัจจุบัน บทความได้นำเสนอกรอบแนวคิดภาวะผู้นำร่วมสมัย (Transformational Leadership) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ธรรมะ การบริหารจัดการภายในวัด การสร้างเครือข่ายสังคม และการส่งเสริมศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน บทความนี้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเจ้าอาวาสให้มีสมรรถนะด้านภาวะผู้นำยุคใหม่ที่ผสมผสานทั้งคุณธรรมและความสามารถทางดิจิทัล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, เจ้าอาวาส, ยุคดิจิทัล,

Aabstract

The purpose of this article is to study the concept of leadership of abbots in the digital age. It emphasizes the role of abbots as moral leaders, social leaders, and temple management leaders who must adapt to the changes in information technology in Thai society today. The article presents the concept of Transformational Leadership and the application of technology for Dharma mission. Management within the temple, building social networks, and promoting faith among Buddhists. This article suggests ways to develop abbots to have new leadership competencies that combine morality and digital ability.

Keywords : Leadership, Abbot, Digital Age

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ผู้นำทางศาสนาอย่างเจ้าอาวาสจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว วัดมิใช่เพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคมและจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่วิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ผูกพันกับเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสจึงต้องพัฒนาให้สามารถบริหารจัดการวัดและ

นำพาศรัทธาของประชาชนไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านสื่อสมัยใหม่ ภาวะผู้นำในบริบทของพระพุทธศาสนาไทยถูกตีความอย่างลึกซึ้งในมิติของ “ผู้นำทางธรรม” ซึ่งมีได้หมายถึงอำนาจในการสั่งการเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถในการประพฤติเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม การนำด้วยเมตตา และการให้คำปรึกษาเชิงปัญญา (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2564) อย่างไรก็ตาม ในยุคดิจิทัล เจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีทักษะผู้นำที่สามารถสื่อสารกับสังคมผ่านเครื่องมือดิจิทัล และนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ประโยชน์ในการเผยแผ่ธรรมะและการบริหารจัดการวัดอย่างเหมาะสม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2561)

ภาวะผู้นำทางศาสนา (Religious Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่มีรากฐานจากศรัทธาและคุณธรรม โดยผู้นำต้องสามารถเป็นแบบอย่างทั้งด้านจริยธรรม ปัญญา และความเมตตา พร้อมทั้งสามารถชี้นำศรัทธาให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนา และพัฒนาชุมชนศาสนาให้เข้มแข็ง (Avolio & Gardner, 2005) สำหรับบริบทของพระพุทธศาสนาไทย ผู้นำทางศาสนาอย่างเจ้าอาวาสต้องแสดงภาวะผู้นำที่ผสมผสานระหว่างบทบาทของ ธรรมานุปนายก (ผู้นำทางธรรม) และ สังฆานุปนายก (ผู้นำการปกครองคณะสงฆ์) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2543) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการบริหารวัดในมิติธรรมะและสังคม

ในระดับสากล แนวคิดภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งเสนอโดย Burns (1978) และพัฒนาต่อโดย Bass และ Riggio (2006) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่ามีความเหมาะสมในบริบทขององค์กรยุคใหม่ ผู้นำลักษณะนี้มีคุณสมบัติในการสร้างแรงบันดาลใจ แสดงวิสัยทัศน์ และส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับบทบาทของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระภิกษุและญาติโยมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook และ Zoom เพื่อให้การสื่อสารธรรมะเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้นและสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล (Digital Leadership) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการข้อมูล และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรศาสนาในยุคใหม่ (Sheninger, 2019) ในกรณีของประเทศไทย เจ้าอาวาสจำนวนไม่น้อยเริ่มหันมาใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ธรรมะและระดมทรัพยากรเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียหรือการถ่ายทอดสดกิจกรรมทางวัด

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลจึงเป็นการผสมผสานระหว่างความสามารถทางธรรม ความเข้าใจทางเทคโนโลยี และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดจากทั้งตะวันตกและตะวันออกเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคดิจิทัลได้อย่างสมดุล

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ ชี้นำ และประสานความร่วมมือของบุคคลในองค์กรหรือชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Burns, 1978; Bass & Riggio, 2006) แนวคิดหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบันคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพของผู้ตาม การสร้างแรงบันดาลใจ และการนำการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับองค์กรหรือชุมชน โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้:

1) วิสัยทัศน์และแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation)

ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนสามารถถ่ายทอดเป้าหมายอันทรงพลังแก่สมาชิกในองค์กร ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการจุดประกายอุดมการณ์ร่วม สร้างแรงศรัทธา และโน้มน้าวให้ผู้ตามเห็นคุณค่าของภารกิจที่ตนมีส่วนร่วม (Bass & Riggio, 2006)

ในบริบทของเจ้าอาวาส การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทางธรรมะและแหล่งสร้างคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ถือเป็นบทบาทสำคัญที่ต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ควบคู่กับการนำเสนอแนวทางที่สร้างแรงบันดาลใจแก่พระสงฆ์และญาติโยม เช่น การส่งเสริมกิจกรรมธรรมะออนไลน์ การจัดอบรมคุณธรรมสำหรับเยาวชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2561)

นอกจากนี้ Yukl (2013) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจมักแสดงออกถึงความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่น และการยืนยันในเป้าหมายที่มีความหมายต่อผู้ตาม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความจงรักภักดีและแรงผลักดันในการทำงาน ในแวดวงพระพุทธศาสนา การมีเป้าหมายร่วมในเชิงจิตวิญญาณ เช่น การเผยแผ่พระธรรม การสงเคราะห์ชุมชน หรือการสร้างสังคมแห่งสันติ จึงเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจ

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2564) อธิบายว่า เจ้าอาวาสยุคใหม่ควรมี "วิสัยทัศน์เชิงพุทธบูรณาการ" คือการเห็นภาพอนาคตของวัดที่เป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาองค์รวม ทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และสังคม และสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ดังกล่าวผ่านกิจกรรม สื่อดิจิทัล และรูปแบบการบริหารที่สร้างพลังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

Nanus (1992) เสนอว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องสามารถสร้าง “ภาพอนาคตที่พึงปรารถนา” (desirable future) และสื่อสารภาพนั้นให้ผู้ตามเห็นพ้องร่วมกัน ในกรณีของเจ้าอาวาส วิสัยทัศน์อาจสะท้อนออกผ่านคำเทศน์ การจัดโครงการพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาพื้นที่วัดให้ตอบสนองต่อความต้องการทางจิตวิญญาณและสังคมของชุมชน

โกวิท ประวีตรนนท์ (2558) ยังเสนอว่า ผู้นำที่มีแรงบันดาลใจสูงจะสามารถ “ปลุกพลังศรัทธา” ของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน ซึ่งต้องการรูปแบบการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น การใช้คลิปวิดีโอธรรมะสั้น ๆ ผ่าน TikTok หรือการจัด Live สอนธรรมทาง Facebook ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงง่ายและสร้างความผูกพันทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การพิจารณาเฉพาะบุคคล (Individualized Consideration)

หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Bass & Riggio (2006) คือการพิจารณาเฉพาะบุคคล หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ให้ความใส่ใจต่อความต้องการเฉพาะด้าน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างเหมาะสม ผู้นำในลักษณะนี้จะมีความเอาใจใส่ในระดับปัจเจก ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสาร และทำให้โอกาสในการมีส่วนร่วมตามความสามารถและศักยภาพของผู้ตาม (Northouse, 2022) ในบริบทของวัด เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการดูแลและสนับสนุนพระสงฆ์ สามเณร และญาติโยมอย่างเหมาะสมกับบริบทเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการธรรมะที่เข้าใจง่ายและมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย กลุ่มเด็ก และเยาวชนที่ควรได้รับการสื่อสารธรรมะผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษที่อาจต้องใช้ช่องทางหรือวิธีการเฉพาะในการเข้าถึงคำสอนพระพุทธศาสนา (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2564)

Goleman (2013) ซึ่งพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ “ภาวะผู้นำทางอารมณ์” (Emotional Intelligence Leadership) ระบุว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถรับรู้ เข้าใจ และบริหารจัดการอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น การมีภาวะผู้นำทางอารมณ์นี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เข้าอกเข้าใจ และตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลในแต่ละระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในวัด ผู้นำที่มีความเข้าใจเชิงอารมณ์จะสามารถประคับประคองจิตใจผู้ที่ประสบปัญหา เช่น คนป่วย คนทุกข์ หรือคนที่อยู่ในภาวะวิกฤติได้อย่างเหมาะสม

Leithwood et al. (2004) กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน (Supportive Leadership) ว่าเป็นแนวทางที่ผู้นำจะให้ความสำคัญต่อการเอาใจใส่และสนับสนุนผู้ตามในระดับปัจเจก เพื่อให้แต่ละคนสามารถเติบโตและบรรลุศักยภาพสูงสุด โดยเฉพาะในระบบการศึกษาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของเจ้าอาวาสที่ควรสร้างโอกาสการเรียนรู้ธรรมะอย่างเหมาะสมกับบริบทและระดับของผู้เรียน

โกวิท ประวีตรนนท์ (2558) อธิบายว่า ผู้นำในองค์กรศาสนาควรมี “ภาวะเมตตาธรรม” ที่สะท้อนผ่านการดูแลผู้คนอย่างเท่าเทียมและเข้าอกเข้าใจในความแตกต่างทางวัย เพศ วัฒนธรรม และสถานภาพ การมีเมตตาเช่นนี้เป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำแบบพุทธ ที่มีได้เป็นเพียงการบริหารองค์กรวัด หากแต่เป็นการ “บริหารใจคน” ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและการเปิดใจรับฟัง

วรภัทร ภูเจริญ (2560) ยังเสนอแนวคิด “ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ” ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพภายในของบุคคลแต่ละคน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้บุคคลเหล่านั้นสามารถเข้าถึงคุณค่าภายในตนเองผ่านหลักธรรม เจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลจึงควรใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เช่น Line OA หรือ Facebook Page ที่สามารถออกแบบคอนเทนต์เฉพาะกลุ่ม เช่น ธรรมะสำหรับคนทำงาน ธรรมะสำหรับผู้ป่วย หรือสื่อพัฒนาจิตใจสำหรับวัยรุ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความใกล้ชิดและสร้างผลกระทบในเชิงจิตวิญญาณได้อย่างลึกซึ้ง

3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation)

การกระตุ้นทางปัญญาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Bass & Riggio (2006) โดยมุ่งเน้นให้ผู้ผู้นำสามารถสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้ผู้ตามใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ กล่าวตั้งคำถาม และแสวงหาวิธีการใหม่ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Avolio & Gardner, 2005) ในบริบทของเจ้าอาวาสยุคดิจิทัล การกระตุ้นทางปัญญาหมายถึง การเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” มาเป็น “ผู้นำการเรียนรู้” โดยใช้แนวทางที่เปิดพื้นที่ให้ผู้ตามได้ตั้งคำถามต่อหลักธรรม และแลกเปลี่ยนแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรม “ธรรมะกับชีวิตจริง” หรือ “สนทนาธรรมเชิงประเด็น” ที่เชื่อมโยงธรรมะเข้ากับสถานการณ์ร่วมสมัย เช่น ความเครียดจากการทำงาน ปัญหาครอบครัว หรือการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell & Tsuria (2021) ที่เสนอว่าศาสนาในยุคดิจิทัลควรเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการตีความอย่างหลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของผู้คน

Heifetz, Grashow, & Linsky (2009) เสนอแนวคิด Adaptive Leadership ซึ่งชี้ว่าผู้นำต้องช่วยให้ผู้ตามสามารถเผชิญและเรียนรู้จากความท้าทายใหม่ โดยเฉพาะในยุคที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เช่น ยุคดิจิทัล เจ้าอาวาสควรออกแบบการเผยแผ่ธรรมะที่ท้าทายความคิด เช่น การตั้งคำถามปลายเปิด การวิเคราะห์กรณีศึกษา หรือแม้แต่การสร้างเวทีให้ผู้ตามได้อภิปรายธรรมะในมุมมองของตนเอง

พระมหาประนอม ธมฺมาลังกาโร (2562) ระบุว่า การเรียนรู้ธรรมะในยุคปัจจุบันต้องเปลี่ยนจาก “การฟังแล้วจำ” ไปสู่ “การคิดแล้วเข้าใจ” ซึ่งต้องอาศัยการสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์เชิงจริยธรรม เช่น การใช้ปัญหาเชิงสถานการณ์จำลองในบทเรียนธรรมะ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาและตัดสินใจอย่างมีสติ

Nasrullah & Khan (2020) พบว่า การใช้สื่อดิจิทัลในบริบทศาสนา เช่น พอดแคสต์ ธรรมะออนไลน์ หรือการตอบคำถามธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย ช่วยให้ผู้ฟังได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและสามารถเข้าถึงสาระธรรมะในรูปแบบที่ตรงกับ ความสนใจและความจำเป็นของตนเอง ทั้งยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงหลักธรรมกับประสบการณ์ส่วนตัว

นอกจากนี้ พระราชวิจิตรปฏิภาณ (วีระ คณุตตโม) ยังกล่าวถึง “ธรรมะเชิงปัญญา” ว่าเป็นการสอนธรรมะที่มีใช้เพียงถ่ายทอดเนื้อหา หากแต่กระตุ้นให้ผู้ฟังไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างลึกซึ้ง เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างแท้จริง เจ้าอาวาสที่มีภาวะผู้นำด้านนี้จึงต้องมีทั้งทักษะทางปัญญา การเข้าใจความคิดของผู้คน และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้แบบวิพากษ์ (Critical Learning Space)

4) อิทธิพลทางอุดมการณ์ (Idealized Influence)

อิทธิพลทางอุดมการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่เน้นการเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สูงส่ง ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจและความไว้วางใจให้แก่ผู้ตาม (Bass & Riggio,

2006) ผู้นำในลักษณะนี้จะยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ตั้งมา แสดงออกผ่านการกระทำที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองสอนหรือส่งเสริม และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีศรัทธาและจริยธรรมร่วมกัน (Yukl, 2013) ในบริบทของพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ต้องดำรงตนอย่างมีคุณธรรม รักษาศีลอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างมั่นคง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2543) ได้กล่าวว่า ผู้นำในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงผู้สั่งการ แต่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทางธรรมะ เป็น "ผู้นำด้วยธรรม" ไม่ใช่ "ผู้นำด้วยอำนาจ"

Northouse (2022) เน้นว่าผู้นำที่มีอิทธิพลทางอุดมการณ์สูง มักได้รับความนับถือจากผู้ตามด้วยความศรัทธา มิใช่ด้วยความเกรงกลัว และจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ เพราะผู้ตามพร้อมที่จะเดินตามอย่างเต็มใจ สำหรับเจ้าอาวาส สิ่งนี้สะท้อนผ่านความประพฤติที่มั่นคง เช่น การประพฤติพรหมจรรย์อย่างเคร่งครัด การไม่รับทรัพย์สินหรือบริโภคนิเวศเงินจําเป็น และการสละตนเพื่อส่วนรวม

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2562) กล่าวถึง "ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ" ของพระสงฆ์ว่า ต้องมีทั้ง "ปัญญา" และ "เมตตา" ควบคู่กัน ความเมตตาที่แสดงออกอย่างจริงใจต่อผู้คนในชุมชน รวมถึงการยอมสละความสะดวกสบายส่วนตนเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นสิ่งที่ยกระดับจิตใจของผู้พบเห็น และนำไปสู่ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

Fry (2003) ได้เสนอแนวคิด "Spiritual Leadership" ซึ่งเชื่อว่าผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรม ความเมตตา และเป้าหมายอันมีความหมายจะสามารถสร้างแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ให้แก่ผู้ตาม ซึ่งในบริบทของวัด หมายถึง การนำศรัทธาของประชาชนไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การทำบุญอย่างมีเจตนา การรักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ และการบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม

พระไพศาล วิสาโล (2563) ยังได้เสนอว่า ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องไม่ใช่เพียงการแสดงธรรมผ่านคำพูด หากแต่ต้องเป็นการ "แสดงธรรมผ่านชีวิต" หรือ Living Dhamma ซึ่งเป็นแนวทางที่สะท้อนถึง Idealized Influence อย่างแท้จริง กล่าวคือ การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย จริงใจ และเสียสละของเจ้าอาวาส จะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนดำเนินชีวิตตามหลักธรรมไปโดยไม่รู้ตัว

สรุป เมื่อประยุกต์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับบริบทของวัดในยุคดิจิทัล ผู้นำทางศาสนาอย่างเจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีทั้งคุณสมบัติทางธรรมและทักษะการบริหารยุคใหม่ โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การบริหารกิจกรรม และการพัฒนาศรัทธาในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบันภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล จึงไม่ใช่เพียงความสามารถในการบริหารวัดในด้านกายภาพ แต่ต้องเป็นภาวะผู้นำที่ผสมผสานคุณลักษณะทางธรรม จริยธรรม และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถสื่อสาร เชื่อมโยง และนำพาสังคมเข้าสู่คุณธรรมจริยธรรมอย่างเท่าทันต่อโลกยุคใหม่ โดยการบูรณาการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับหลักพุทธธรรมอย่างลงตัว จะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการธำรงและพัฒนาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

3. บทบาทของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัล

เจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลต้องสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการใช้งานเทคโนโลยี โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ การบริหารจัดการวัด และการทำงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนในยุคสมัยใหม่ได้

3.1 ผู้นำทางธรรม

เผยแผ่ธรรมะผ่านช่องทางออนไลน์ การเผยแผ่ธรรมะผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, และ TikTok เป็นวิธีที่ทันสมัยในการเข้าถึงญาติโยม โดยสามารถทำให้คำสอนพระพุทธศาสนาเข้าถึงกลุ่มคนในทุกช่วงวัยและทุกภูมิภาค แม้กระทั่งผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปที่วัดได้ในช่วงเวลาที่กำหนด (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2564) เทคโนโลยี

นี้ช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถสื่อสารธรรมะในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการทำคลิปวิดีโอธรรมะ หรือการถ่ายทอดสด การสวดมนต์จากวัด

จัดกิจกรรมธรรมะออนไลน์ การจัดกิจกรรมธรรมะออนไลน์ เช่น สวดมนต์ออนไลน์ หรือการจัดการเสวนา ธรรมะไลฟ์สด นอกจากจะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้จากที่บ้านแล้ว ยังส่งเสริมการเรียนรู้และ ปฏิบัติธรรมผ่านช่องทางที่สะดวกและทันสมัย (Northouse, 2022) การใช้สื่อดิจิทัลในรูปแบบนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญใน การรักษาความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าอาวาสและชุมชนในยุคที่การพบปะกันในที่สาธารณะลดลง

3.2 ผู้นำทางสังคม

สื่อสารกับญาติโยมผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Line, Facebook, หรือ Instagram ช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถสื่อสารกับญาติโยมได้ง่ายและสะดวก โดยเฉพาะในช่วงที่การพบปะในชีวิตจริงมี ข้อจำกัด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีนี้ยังช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถตอบคำถาม ปรีชาธรรมะ และสื่อสารเรื่องราวทางศาสนาได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

บทบาทในการเยียวยาสังคมในช่วงวิกฤติ เช่น COVID-19 ในช่วงวิกฤติเช่นการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เจ้าอาวาสสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางสังคมที่สำคัญในการดูแลจิตใจของประชาชน โดยการใช้อินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ คำสอน การให้คำปรึกษา และการจัดกิจกรรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขและความเข้มแข็งในจิตใจของผู้คน (Yukl, 2013) เช่น การสวดมนต์ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างจิตใจในช่วงที่สังคมต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน

3.3 ผู้นำด้านการบริหารจัดการวัด

บริหารทรัพยากรบุคคล การเงิน และระบบเอกสารวัดด้วยเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ภายในวัด เช่น ระบบการจัดการบุคลากร ระบบการเงิน และการจัดการเอกสารออนไลน์ ช่วยให้การดำเนินการภายในวัด มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (Bass & Riggio, 2006) การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการระบบต่าง ๆ ยังช่วยลด เวลาและเพิ่มความสะดวกในการทำงานของพระภิกษุ สามเณร และเจ้าหน้าที่วัด

พัฒนาเว็บไซต์หรือแอปของวัดเพื่อให้บริการข้อมูลและกิจกรรม การพัฒนาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของวัด เพื่อให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา การเผยแพร่บทความธรรมะ และการทำบุญออนไลน์ ถือเป็นการ ยกกระตือรือร้นให้บริการของวัดไปสู่ระดับที่ทันสมัยและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (Fry, 2003) เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในกรณีที่ต้องการ ร่วมกิจกรรมหรือเรียนรู้ธรรมะ

สรุป บทบาทของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาททางศาสนาในสังคม ปัจจุบัน ซึ่งนอกจากการเป็นผู้นำทางธรรมแล้ว ยังต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางสังคมและการบริหารจัดการภายในวัด ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเผยแพร่ธรรมะ การสื่อสารกับชุมชน และการบริหารจัดการวัดเป็น สิ่งที่จำเป็นในยุคนี้ เพื่อให้สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาวาสและญาติโยมได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

4. ความท้าทายและข้อเสนอแนะ

การใช้เทคโนโลยีในวัดและในบทบาทของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลนั้น แม้ว่าจะมีประโยชน์มากมาย แต่ก็ยังมี ความท้าทายที่ต้องเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและการรักษาความเป็นธรรมใน กระบวนการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์

ความท้าทาย

1. ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีระหว่างพระภิกษุแต่ละรุ่น:

ในวัดบางแห่งพระภิกษุและสามเณรอาจมีระดับความรู้และทักษะทางด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในหมู่พระที่ มีอายุหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาจจะไม่คุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือดิจิทัลเช่นสมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์ในการเผยแพร่

ธรรมะหรือบริหารจัดการวัด (Campbell & Tsuria, 2021) ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีนี้อาจทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารกับญาติโยมไม่สมบูรณ์และไม่เท่าเทียมกันในทุกวัด

2. การนำเสนอธรรมะในรูปแบบที่ยังยึดติดกับโครงสร้างเดิม:

แม้ว่าจะมีความพยายามในการนำธรรมะเข้าสู่ช่องทางดิจิทัล แต่บางครั้งการนำเสนอธรรมะในรูปแบบดิจิทัลยังคงยึดติดกับวิธีการแบบเดิม ๆ เช่น การอ่านสวดมนต์หรือนั่งฟังเทศน์ โดยไม่ได้ปรับเนื้อหาหรือวิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับรูปแบบสื่อดิจิทัลที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนในยุคปัจจุบันได้มากขึ้น (Yukl, 2013) การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมและสามารถตอบโจทย์ผู้ใช้ในสังคมที่มีความหลากหลายทางอายุและภูมิหลัง

ข้อเสนอแนะ

1. ฝึกอบรมเจ้าอาวาสด้านทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบ การฝึกอบรมทักษะดิจิทัลแก่เจ้าอาวาสควรเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการจัดสัมมนาหรือคอร์สการฝึกอบรมเพื่อให้เจ้าอาวาสสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเผยแผ่ธรรมะ การบริหารจัดการวัด และการสื่อสารกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bass & Riggio, 2006) การอบรมเหล่านี้จะช่วยลดช่องว่างทางเทคโนโลยีระหว่างพระภิกษุรุ่นใหม่และรุ่นเก่า

2. ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสพัฒนา Soft Skills ด้านการสื่อสารและการสร้างเครือข่าย ในยุคดิจิทัล การสื่อสารและการสร้างเครือข่ายมีความสำคัญมาก เจ้าอาวาสควรได้รับการฝึกฝนในด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเขียนข้อความที่สามารถเข้าถึงผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หรือการสร้างเครือข่ายกับผู้คนในสังคม (Avolio & Gardner, 2005) ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติโยมและชุมชนในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน

3. สร้างแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับหลักพระธรรมวินัย การใช้เทคโนโลยีในวัดต้องทำอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับหลักพระธรรมวินัย โดยไม่ให้เกิดการใช้เทคโนโลยีไปขัดแย้งกับค่านิยมทางศาสนา การพัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับหลักธรรม เช่น การสร้างเนื้อหาธรรมะที่มีคุณค่าทางจิตใจและสามารถส่งเสริมการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้คนจะช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในวัดเกิดประโยชน์สูงสุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

สรุป ในยุคดิจิทัล เจ้าอาวาสต้องเผชิญกับความท้าทายในด้านการใช้เทคโนโลยีที่มีความเหลื่อมล้ำและการนำเสนอธรรมะในรูปแบบที่ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคมดิจิทัลอย่างเต็มที่ ข้อเสนอแนะที่สามารถช่วยเสริมสร้างความสามารถของเจ้าอาวาสในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ การฝึกอบรมทักษะดิจิทัล การพัฒนา Soft Skills และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบตามหลักธรรม เพื่อให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะและการบริหารจัดการวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคงความเป็นธรรมในพระธรรมวินัย

บทสรุป

ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในยุคดิจิทัลต้องเป็นภาวะผู้นำที่ผสมผสานระหว่างคุณธรรม ความสามารถในการบริหารจัดการ และทักษะดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรม พร้อมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยง พัฒนา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมในยุคปัจจุบัน ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญ ผู้นำทางศาสนา เช่น เจ้าอาวาส จำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารธรรมะและบริหารวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำทางศาสนาในบริบทของพระพุทธศาสนาไทยเน้นที่การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม ความเมตตา และการให้คำปรึกษาเชิงปัญญา โดยผู้นำทางศาสนาจะต้องสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดจากทั้งภาคตะวันออกและตะวันตก เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

ศาสนาให้สามารถเข้าถึงธรรมะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube หรือ Facebook การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะและการบริหารวัดช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งในพระสงฆ์และญาติโยมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท ประวีตรนนท์. (2558). ภาวะผู้นำพุทธในองค์กรศาสนา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). บทบาทของผู้นำทางศาสนาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2564). ภาวะผู้นำทางธรรมในยุคดิจิทัล: การพัฒนาเจ้าอาวาสในบริบทปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- วรภัทร ภูเจริญ. (2560). การพัฒนาผู้นำในองค์กรศาสนา: แนวทางเชิงจิตวิญญาณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2561). การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะและบริหารวัดในยุคดิจิทัล. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Avolio, B. J., & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. *The Leadership Quarterly*, 16(3), 315-338.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.
- Campbell, H., & Tsuria, R. (2021). *Digital religion: Understanding religious practice in digital media*. Routledge.
- Heifetz, R. A., Grashow, A., & Linsky, M. (2009). *The practice of adaptive leadership: Tools and tactics for changing your organization and the world*. Harvard Business Press.
- Nasrullah, M., & Khan, A. A. (2020). Digital media and religion: The impact of technology on faith practices. *Journal of Digital Religion*, 5(1), 23-36.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations* (8th ed.). Pearson Education.